

แนวนโยบายของรัฐที่มีต่อกิจการป่าไม้ภาคเหนือ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๘ - ๒๔๗๕

สำหรับนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อกิจการป่าไม้ภาคเหนือ จะได้กล่าวเฉพาะนโยบายที่สำคัญดังหัวข้อต่อไปนี้คือ

นโยบายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์เรื่องป่าไม้ของเจ้าผู้ครองนครในมณฑลพายัพหลัง

พ.ศ. ๒๔๓๘

กิจการป่าไม้ในมณฑลพายัพระยะก่อนตั้งกรมป่าไม้ใน พ.ศ. ๒๔๓๘ พอจะแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ

๑) ป่าไม้ในเมืองนครเชียงใหม่และเมืองนครลำพูน ทั้งสองเมืองนี้ เจ้าผู้ครองนครไม่กล้าทำป่าไม้เอง เพราะไม่มีช่างและเครื่องมือพาหนะ ส่วนมากจะนำเอาสัญญาการเช่าทำป่าไม้ไปขายให้บริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศ

๒) ป่าไม้ในเมืองนครลำปาง เมืองน่าน และเมืองแพร่ เจ้าผู้ครองนครทั้งสามเมืองนี้ ประกอบอาชีพทำป่าไม้โดยตรง ไม่ได้อนุญาตให้บุคคลอื่นเช่าดำเนินการ

เมื่อจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๘ รัฐบาลมีสิทธิที่จะจัดการในเรื่องผลประโยชน์ของป่าไม้ในมณฑลพายัพ ซึ่งเจ้าผู้ครองนคร เคยมีอำนาจครอบครองมาหลายชั่วอายุคนแล้วได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ยังได้ดำเนินนโยบายผ่อนปรนในลักษณะบางประการที่ไม่เป็นการบีบบังคับมากเกินไป กล่าวคือ ในเมืองใดที่เจ้าผู้ครองนครไม่มีช่างและเครื่องมือพาหนะในการทำไม้ ไม่ได้ประกอบอาชีพในทาง

ท่าไม้ เจ้าผู้ครองนครก็ไม่ควรได้รับพระราชทานสัญญาเช่าท่าป่าไม้^๑ แต่ถาเป็นเมืองที่มีเจ้าผู้ครองนครประกอบอาชีพในการท่าไม้ รัฐบาลก็ผ่อนผันให้มีการท่าป่าไม้เป็นครั้งคราวตามสมควร เพราะฉะนั้นรัฐบาล "จึงได้ตกลงเป็นปอลิซีอย่างหนึ่งว่าจะจัดให้ไม้ป่าทุกเมืองไว้สำหรับให้เจ้านายท่าควยขอจำกัดว่าคงท่าเองจริง ๆ อย่าให้ขอเอาไปจะใหญ่ขึ้นดังแต่ก่อน . . ." ^๒ ดังข้อความที่กรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย กราบบทวายบังคมทูลแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ว่า

. . . การที่เจ้านายในมณฑลพายัพเกี่ยวข้องกับเรื่องการป่าไม้ นั้นมีอยู่เป็น ๒ อย่าง คือ เจ้านายเมืองนครเชียงใหม่ แลเมืองนครลำพูน เป็นผู้ไม่ใคร่เคยทำการป่าไม้ แลไม่มีช่างหรือเครื่องพาหนะทำการป่าไม้ ถึงหากว่าจะได้รับสัญญาเช่าท่าป่าไม้ในชื่อของตนก็นำสัญญาไปขายหรือรับเงินค่านำใจจากบริษัทท่าป่าไม้ แลવીไทยบริษัทนั้นทำการไม้ได้เอง แต่ส่วนเจ้านายทางเมืองนครลำปาง เมืองน่าน เมืองแพร่ นั้นติดกันควยเป็นเจ้านายที่มีช่างแลกำลังพาหนะสำหรับทำการป่าไม้อยู่เสมอ แลได้ประกอบการท่าป่าไม้เลี้ยงชีพ แลเป็นผู้ผลประโยชน์ตลอดมา การเป็นดังนี้จนถึงเวลาจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการป่าไม้ที่เกี่ยวกับเจ้านายในมณฑลพายัพ จึงเห็นควยเกล้าฯ ว่า ถ้าไม่จัดให้เจ้านายเมืองที่มีช่างและเครื่องมือทำการป่าไม้พร้อมอยู่แล้วนั้นใดทำการ คงจะเป็นการเดือดร้อนมาก เพราะได้เคยเลี้ยงชีพแลเป็นผู้ประโยชน์มาในทางนั้น แลถ้าไม่มีการให้ช่างทำการป่าไม้ ช่างจะขาดทุนในเรื่องค่าใช้สอย เลี้ยงรักษาชาวเหล่านั้นควย ขาพระพุทธรเจ้าจึงไ้เกล้าฯ ความกราบบังคมทูลขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาตเป็นการผ่อนผันให้มีการป่าไม้ท่าคุมกับช่าง และกำลังพาหนะที่มีอยู่แล้วนั้นเป็นครั้งคราวตามสมควร

^๑ กจร. ร.๕ ม.๑๖.๒/๒๒, เรื่องเจ้านครเชียงใหม่ขอเช่าป่าไม้,
ที่ ๒๕๕/๕๕๔๗ ๑๒ มกราคม ร.ศ. ๑๒๐ (๒๔ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๖ - ๒๗
กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๕).

^๒ กจร. เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ สบ.๒.๘/๒,
บันทึกเรื่องป่าไม้แม่ตาและป่าไม้เมืองล่อง กับเรื่องป่าไม้แม่สะลิก, ที่ ๓๖/๒๔๖๗.

ส่วนเจ้านายทางเมืองนครเชียงใหม่ และเมืองนครลำพูน ซึ่งไม่ได้เคยทำการป่าไม้นั้น ชาวพระพุทธรเจ้าเห็นควยเกลลาว่า ควรผ่อนผันในทางให้ได้รับพระราชทานผลประโยชน์ทางอื่นคุ้มกันผลประโยชน์ที่เคยได้เงินค่านำใจ หรือขายสัญญาป่าไม้ม เพราะเห็นควยเกลลา ถ้าให้สัญญาป่าไม้อีกก็ไม่ได้ไปทำเอง เคยนำสัญญาไปให้บริษัทวาประมุขรับเงินค่านำใจไว้มาก ๆ จนเกินกวารากฎป่าไม้ม และมีให้สัญญาอะไรต่าง ๆ ซึ่งเคยพาให้รัฐบาลได้รับความลำบากควยเป็นอันมาก เพราะเหตุนี้ ชาวพระพุทธรเจ้าจึงเห็นควยเกลลาว่า เจ้านายเมืองใดที่ไม่ได้เป็นผู้ทำป่าไม้มเองแล้ว ไม่ควรได้รับพระราชทานสัญญาเขาทำป่าไม้ม . . . °

ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้านครเมืองน่าน มีหนังสือกราบบังคมทูลมอบป่าไม้มให้รัฐบาลกลางเป็นผู้จัดการ ตามบันทึกลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ ความว่า

. . . การตรวจเก็บผลประโยชน์จากกฎป่าไม้มในเขตของเมืองน่านยังไม่เป็นที่เรียบร้อย เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้านครเมืองน่าน ขอพระราชทานมอบป่าไม้มและผลประโยชน์ซึ่งเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้านครเมืองน่าน และเจ้านายบุตรหลานบันคาไกดื้อโกมีมาก่อนไว้ในใตผฉาดะอองธุลีพระบาทแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า . . . ๒

หลังจากนั้น รัฐบาลได้จัดการเกี่ยวกับผลประโยชน์เรื่องป่าไม้มที่เจ้านครเมืองน่านเคยได้รับ ดังต่อไปนี้คือ

๑. การเก็บเงินค่าต่อไม้ม รัฐบาลมอบให้เจ้าพนักงานกรมป่าไม้มเป็นผู้เก็บเงินค่าต่อไม้มแต่ผู้เดียว เมื่อเก็บเงินค่าต่อไม้มได้มาเท่าใด กรมป่าไม้มแบ่งให้

° กจช. ร.๕ ม.๑๖.๒/๒๒, เรื่องเดียวกัน.

๒ กจช. ร.๕ ม.๑๖/๕, เรื่องพระยาสุเมธศักดิ์ ไก่ซุกจากตกลงกับเจ้านครเมืองน่านเรื่องจะจัดการป่าไม้มในเมืองน่านให้เป็นการเรียบร้อยตลอดไป,
(๒๐ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๔ - ๑ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๑๖).

เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้านครเมืองน่าน และเจ้านายบุตรหลานครั้งหนึ่ง อีกครั้งหนึ่ง เป็นของรัฐบาล นอกจากนี้เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช ต้องมอบดวงตราซ้อนเหล็กสำหรับ เก็บเงินค่าคอกไม้ซึ่งมีอยู่ในเมืองน่านให้แก่กรมป่าไม้ทั้งหมดด้วย

๒. เงื่อนไขของการทำป่าไม้ เนื่องจากเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้านครเมืองน่าน และเจ้านายบุตรหลาน มีช่างสำหรับทำป่าไม้อยู่ประมาณ ๕๐ เชือก เพื่อให้ช่างเหล่านี้มีงานทำ กรมป่าไม้จึงกำหนดค่าทางแควลำน่านานและกำหนดปริมาณต้นสัก ให้เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้านครน่าน ตัดฟันไม้สักได้ปีหนึ่งไม่เกิน ๓,๐๐๐ ต้น ซึ่งไม้จำนวนนี้จะตัดปีละกี่ต้นก็ได้ ไม้ได้เป็นข้อบังคับว่าจะตัดไม้ส่งปีละ ๓,๐๐๐ ต้น แต่ไม้ในกำหนดนี้ เจ้านครน่านควรขายให้แก่กรมป่าไม้ในราคาพื้นเมือง เพื่อกรมป่าไม้จะได้จัดการขายไม้เหล่านั้นให้ไถราคาสูงที่สุด เมื่อขายไม้ได้ และหักค่าใช้จ่ายแล้ว เหลือเป็นกำไรเท่าใดกรมป่าไม้จะแบ่งกำไรให้เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชอีกครั้งหนึ่ง*

นอกจากป่าไม้ในเมืองน่านแล้ว ป่าไม้กรมเมืองแพร่ รัฐบาลก็เข้าจัดการดังต่อไปนี้คือ

๑. เรื่องเงินค่าคอกไม้ รัฐบาลให้เจ้าพนักงานป่าไม้เป็นผู้เก็บเงินค่าคอกไม้ เมื่อได้เงินมาเล็กน้อยเท่าใด ให้แบ่งเป็นของรัฐบาลครั้งหนึ่ง และของเมืองแพร่ครั้งหนึ่ง

๒. เงื่อนไขของการทำป่าไม้ รัฐบาลกำหนดให้พระยาแพร่ตัดฟันไม้ได้ปีหนึ่งไม่เกิน ๒,๐๐๐ ต้น กรมการผู้ใหญ่อีก ๗ คน^๒ คนหนึ่งตัดไม้ได้ไม่เกิน ๓๐๐ ต้น

* เรื่องเดียวกัน.

^๒ กรมการผู้ใหญ่ ๗ คน ได้แก่ พระยาราชวงษ์ ตำแหน่งมหาดไทย พระยาบุรีรัตน ตำแหน่งยุติธรรม ราชบุตรตำแหน่งวัง พระยาสุริยตำแหน่งทหาร พระวิไชยตำแหน่งคลัง พระยารังษาย ตำแหน่งนา และนายหนานคำแสน ตำแหน่งโยธา.

ซึ่งพระบรมราชานุญาตในเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานเฉพาะ แก่ตัวพระยาแพร์ และกรมการผู้ใหญ่ ๗ คน ซึ่งได้รับราชการอยู่ในเวลานั้น ถ้ามีความ ผิดหรือถึงแก่กรรมก็เป็นอันยกเลิก นอกจากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บุตรหลาน หรือผู้ใดได้รับทำต่อไป นอกจากนี้ไม้ที่พระยาแพร์และกรมการทั้ง ๗ คนคั้นนี้ ต้อง เป็นไม้จากป่าที่กรมป่าไม้อนุญาตและเป็นไปตามกำหนดขนาดของไม้ที่กรมป่าไม้ให้ตัด ทัณฑ์เท่านี้ เมื่อตัดไม้ได้ก็ต้องส่งให้กรมป่าไม้จัดการขายต่อไป ขายได้เท่าใด หลังจากหักค่าทอนและค่าภาษีแล้วเหลือเงินเท่าใด เป็นของรัฐบาลครึ่งหนึ่ง และเป็น ของพระยาแพร์กับกรมการผู้ใหญ่ครึ่งหนึ่ง ในกรณีที่กรมป่าไม้ไม่รับขายไม้ พระยาแพร์ และกรมการจะขายไม้ให้แก่ผู้ใดก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ก่อน^๑

อย่างไรก็ตาม ปฏิบัติจากทางฝ่ายเจ้าผู้ครองนครทางเหนือที่มีนโยบาย ใหม่ของรัฐบาล ซึ่งมอบหมายให้กรมป่าไม้ดูแลเกี่ยวกับกิจการป่าไม้ รวมถึงการตรวจ เก็บภาษีก็ได้เกิดขึ้นในนครเชียงใหม่ กล่าวคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นพิเชษฐปรีชากร ขึ้นไปจัดการ เกี่ยวกับเรื่องเงินค่าต่อไม้ใหม่ ทั้งนี้เพราะทรงเห็นว่า ตั้งแต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นพิเชษฐปรีชากร จนถึงพระยา ทรงสุรเดช ที่ขึ้นไปรักษาราชการในนครเชียงใหม่ ก็ได้จัดเจ้าพนักงานพร้อมกับมี ข้าราชการคอยกำกับออกตรวจเก็บเงินค่าต่อไม้ทุกตำบลอยู่แล้ว พระองค์ไม่ทรงเห็นความ จำเป็นที่ มร.สะเลด จะมาจัดตั้งด่านเก็บภาษีค่าต่อที่เมืองชัยนาทโดยถอนเจ้าพนักงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ กจข. ร.๕ ม.๑๖/๖, เรื่องจัดการเรื่องป่าไม้เมืองแพร์และเมืองน่าน ที่เจ้านครน่านและพระยาแพร์ไต่ถวายเป็นต้นที่ ๖๔/๒๑๑๕ ๑ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๘ (๑๗ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๘ - ๒ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๘).

^๒ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ พหลเทพภักดี พระเจ้านครเชียงใหม่องค์สุดท้าย.

ตรวจเก็บเงินค่าตอไม้ในเมืองเชียงใหม่ เพื่อให้นโยบายจัดการป่าไม้ในระยะแรก
เริ่มดำเนินไปด้วยดี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่ามิชชัน
นารีที่จะชี้แจงให้พระเจ้าแผ่นดิน เชียงใหม่ เข้าพระทัยและยินยอมตามได้ พระองค์จึง
ทรงมีพระราชหัตถเลขาประทับตราพระราชลัญจกร ส่งตรงไปถึงพระเจ้าแผ่นดิน เชียงใหม่
ลงวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๐ ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นการผิดธรรมเนียมและไม่เป็นที่
พอใจของบรรดาเสนาบดีทั้งหลายก็ตาม แต่พระองค์ทรงเห็นว่า พระเจ้าแผ่นดิน เชียงใหม่
เป็นเจ้าผู้ครองนครทางภาคเหนือที่มีอำนาจสืบต่อกันมาหลายชั่วคน ถ้าทำให้พระเจ้า
แผ่นดิน เชียงใหม่ได้เข้าพระทัยถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บเงินค่าตอไม้ รัฐบาลก็จะ
สามารถแก้ปัญหาเจ้าผู้ครองนครเมืองอื่น ๆ ได้โดยปริยาย ในพระราชหัตถเลขา
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชี้แจงให้พระเจ้าแผ่นดิน เชียงใหม่เห็นถึง
สาเหตุที่รัฐบาลต้องมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการจัดการป่าไม้ให้รัดกุมว่า

. . . ในชั้นต้นนี้ . . . เจ้าพนักงานในพื้นที่บ้านเมืองพร้อมทั้งข้าหลวงที่ไป
รักษาราชการ พอจะช่วยจัดการป่าไม้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย . . . แลวสิ่งเกด
ตุกตอมว้ออีกหลายปี ข้าหลวงแลเจ้านายในบานเมืองก็โกลุสาห์จัดการโดยเต็ม
กำลังที่จะทำใ้ทุกอย่าง แต่หากเป็นการเหลือกำลังเพราะไม่มีความรู้ความ
ชำนาญในการป่าไม้พอ การจึงยังคงเสื่อมเสียทรุดโทรมอยู่อย่างนั้น ไมคงคั้น
ถี่ไ้ใด จึงมาเห็นว่าถาปดอยโห่งเป็นอยู่คั้งนี้ต่อไป ไมชานักอย่างมากเพียงอีก
๑๐ ปี ป่าไม้สักในมณฑลลาวเฉียงก็จะเป็นอันตรายยับเยิน จนถึงไม่มีไมขนาด
ที่จะใช้การ จะตองรอไปจนไมงองงามใหญ่ขึ้นมาใหม่อีกสัก ๓๐ ๔๐ ปี จึง
จะมีไมใช้ถาจะหมกพรรณไม้สักในหัวเมืองเหล่านั้นก็ถาจะเป็นไ้ใด มีถ้วอย่างที่
ไ้ใดแลเห็นมาหลายป่าแลวนี้ ถากการเป็นไปเช่นนี้ก็คงจะแลเห็นผลไ้ไ้วจะพา
กันยับเยินไปค้วยกันทั้งนั้น คือเงินค่าตอที่เคยไ้มาใช้จายในการบานเมืองเป็น
ผลประโยชน์คนก็จะขาดถึงค่าตอที่เป็นส่วนผลประโยชน์ของพระเจ้าแผ่นดิน
เชียงใหม่ เจ้านายบุตรหลานพระยาท้าวแสนที่เคยไ้สำหรับใช้สอยเลี้ยงดูกัน
มาจนการมีคั้งนี้ ก็จะไม่คดอยคุดคินควย ไ้แต่เท่านั้นการเรื่องป่าไม้นี้ ถาเราไม
จัดการให้เรียบร้อย เห็นวาจะเป็นของเกิดเหตุการกับตางประเทศ คือ อังกฤษ
เป็นคณไ้ไ้ในถา เพราะเหตุนี้ พวกอังกฤษกเขามาทำถาป่าไม้อยู่เป็นอัน
มาก ถาป่าไม้สูญเสียไปคนเหล่านั้นก็ยอมจะฉิบหายควย เถวอนเมนตอังกฤษ

จะดูหาเหตุว่า เพราะเราไม่รู้จักรอบครองบ้านเมืองของคุณสมบัติพิสดารมีก็
ไม่รู้จักรักษาไว้ให้ดีใด ที่มีเหตุมาในเมืองพม่าก็เพราะที่พม่าไม่จัดการบ้านเมือง
ให้เรียบร้อย เห็นเป็นตัวอย่างอยู่จึงเป็นที่นาวิถก เป็นของจำเป็นที่จะต้องรีบ
จัดการแก้ไขป้องกันรักษาอย่าให้หนักการเสื่อมไปจนเหลือที่จะเยียวยาได้ . . . ๑

สำหรับเรื่องที่พระเจ้านครเชียงใหม่ไม่พอพระทัยที่ มร.สะเลคมาเป็นผู้
จัดการเรื่องป่าไม้ นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกล่าวแนะนำ
เกี่ยวกับตัว มร.สะเลค ให้พระเจ้านครเชียงใหม่ทราบว่า

. . . แลการที่ให้เรียกมิส เตอสะเลคเข้ามาเป็นผู้บัญชาป่าไม้ นั้น ก็เพื่อจะ
ให้ฝึกหัดคนของเราให้ชำนาญ และจัดการที่ป่าใหญ่ เรียบร้อยเป็นแบบอย่างใน
ชั้นต้น เพราะมิส เตอสะเลคเป็นคนชำนาญการป่าไม้ เคยทำการป่าไม้เมืองพม่า
มาก การที่จะพูกจากกับพวกฝรั่ง อังกฤษ ถ้าพม่า ในบังคับอังกฤษไม่เสียเปรียบ
ถ้ามิส เตอสะเลคเป็นคนอังกฤษ เมื่อมารับราชการของเราก็นับว่าเป็นข้าราชการ
ไทย ทำการตามคำสั่ง ถ้าไม่ทำตามคำสั่งเมื่อใด ใดเสียใจ ไม่ไคฟังคำสั่ง
คอเวอนเมนต์อังกฤษ ที่จะส่งไปเสียว่าเป็นคนของอังกฤษนั้นไม่ถูกต้อง อีกประการ
หนึ่ง ถึงแม้มิส เตอสะเลคคนนี้ เขามารับราชการ สิ่งเทศศุอัฒมาไธรยกเรียบร้อย
ทำการซื้อตรงยังไม่เห็น เหตุที่จะต้องส่งไปเสียกินใจอย่างใด เพราะฉะนั้น ขอให้
ท่านคบค้าสมาคมกับคนที่เป็นข้าราชการแลอาจจะมีการส่งไปเสียอย่างใดเกิดขึ้น
ควรถามหาผลวงให้ชี้แจงให้ท่านเข้าใจ . . . ๒

และสุดท้ายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวว่า

. . . ส่วนทางเมืองลำพูน เมืองนครลำปาง เมืองน่าน เมืองแพร่ ก็ไคชี้แจง
มาอย่างนี้ เขาเห็นก็เห็นชอบยอมให้จัดการโดยปรกติเรียบร้อยแล้วทุกเมือง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กจข. ร.๕ ม.๑๖.๓/๕, เรื่องกิจจะเก็บค่าต้นไม้ในแขวงเชียงใหม่และ
พระเจ้าเชียงใหม่มีหนังสือกราบบังคมทูลยังไม่ยอมตกลงในเรื่องนี้ (๑๕ ธันวาคม

ร.ศ. ๑๑๕ - ๕ เมษายน ร.ศ. ๑๑๖).

๒ เรื่องเดียวกัน.

เพราะฉะนั้นทางเมืองนครเชียงใหม่ ใ้ให้ท่านแลเจ้านายบุตรหลานปลงใจช่วยกัน
คิดจัดการตามทางที่วามาแล้วนี้ให้ป่าไม้ของเราเจริญดี แลให้โดยผลประโยชน์
มากขึ้น

ขอใ้ให้ท่านเชื่อเถิดว่า ฉันมีน้ำใจรักใคร่ท่านมากนัก การอันใดซึ่งจะเป็น
ที่เสื่อมเสียประโยชน์ในตัวท่านแล้วไม่คิดจะทำเลย คงคิดจะหุ้หุ้บำรุงใ้ให้
ตลอด การเรื่องนี้เป็นการสำคัญ แลจำเป็นที่จะกองจัดแก ขอใ้ให้ท่านยอมใ้
มีส.เตอ.สะ.เลก จัดการตามสมควรเถิด . . .^๑

การจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นในระยะแรกก็มีใ้ชาวจะสะควกราบรื่นไปเสียหมด
ทุกด้าน อุปสรรคที่เกิดขึ้นแก่ละกันจำเป็นต้องแก้ไขไปทีละชั้นตอน ทั้งนี้เพราะ
นโยบายของรัฐบาลกลางมีความประสงค์กองการ เข้าควบคุมกิจการป่าไม้โดยตรง
เมื่อความรู้สึกลักคั่นของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่เกิดขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงต้องประสานนโยบายนี้ด้วยพระองค์เอง การชี้แจงระหว่างพระองค์
และพระเจ้านครเชียงใหม่ยอมใ้ให้เกิดความเข้าใจดีกว่าวิซิ่นทั้งหมด ซึ่งผลออกมา
ปรากฏว่าพระเจ้านครเชียงใหม่ยอมใ้ให้ความร่วมมือกับ มร.เอช.สะ.เลก

สำหรับเรื่องเงินส่วนแบ่งค่าภาคหลวงไม้สักนั้น ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลัง
จากตั้งกรมป่าไม้ กล่าวคือ เดิมการอนุญาตทำป่าไม้ รวมทั้งการเก็บค่าตอไม้ขึ้นอยู่กับ
เจ้าผู้ครองนครในมณฑลพายัพ เมื่อใ้จัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ กิจการ
ป่าไม้ของลัทธิตกมาอยู่ในความควบคุมของรัฐบาล ส่วนแบ่งค่าตอไม้สำหรับเจ้าผู้ครอง
นครและบุตรหลานก็ได้แบ่งตามกฎกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๘ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๐
(พ.ศ. ๒๔๔๔)^๒ และถือเป็นเรื่องระเบียบว่าเงินค่าตอไม้ซึ่งเป็นส่วนแบ่งของเจ้าของป่า
เป็นเงินที่พระราชทานเฉพาะบุคคลโดยพระมหากษัตริย์คุณ เมื่อผู้ใดสิ้นชีวิตลงก็เป็นอัน

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ กฎกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔ แผนกป่าไม้ ดูรายละเอียดในภาคผนวก.

งกจ่าย ผู้ใดจะขอรับมรดกไม่ได้ อีกประการหนึ่งเงินส่วนแบ่งค่าทอไม้ซึ่งพระราชทาน
แก่เจ้าผู้ครองนครนั้น เมื่อเจ้าผู้ครองนครได้รับพระราชทานเงินเดือนแล้วถึงจ่าย
เช่นกัน

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๖๗ กระทรวงเกษตรธิการได้จัดการอนุญาตการทำ
ป่าไม้สักภาคที่ ๒ โดยมี สัญญาตามแบบใหม่ ซึ่งตามสัญญาแบบใหม่นี้ได้เปลี่ยนการเก็บ
เงินค่าไม้สักซึ่งเคยเก็บค่าทอส่วนหนึ่งและค่าภาษีส่วนหนึ่ง มารวมเก็บเป็นค่าภาคหลวง
แก่อย่างเดียว แต่เงินที่รัฐบาลจะต้องแบ่งให้เจ้านายบุตรหลานนั้น คือ ส่วนที่เป็น
ค่าทอไม้เท่านั้น ส่วนเงินภาษีนั้นไม่ได้แบ่งมัน^๒ เพราะฉะนั้น เมื่อรัฐบาลได้เปลี่ยน
การเก็บผลประโยชน์รายได้จากไม้ซอสนักมาเก็บเป็นค่าภาคหลวง การแบ่งมันเงิน
ให้แก่เจ้านายบุตรหลานก็ต้องแบ่งเงินค่าภาคหลวงออกเป็น ๒ ส่วน ก่อนคือ ส่วนหนึ่ง
แทนค่าทอไม้ และอีกส่วนหนึ่งแทนค่าภาษี ซึ่งกรมป่าไม้กำหนดโดยถือเอาจำนวนไม้ซุง
ที่ผู้ถือสัญญารับเช่าทำนามาเสียค่าทอไม้ และภาษีที่ค่าภาษีไม้ปากน้ำโพ ในเวลา
๕ ปี นับจาก พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นเกณฑ์ ปรากฏว่าเมื่อคิดเป็น ๑๐๐ ส่วน ได้ค่าทอ
ไม้ ๓๓.๓๕ ส่วน ค่าภาษี ๒๒.๒๖ ส่วน ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๒ คิดในอัตราส่วน
๓๓ : ๒๒ โดยค่าทอไม้นี้จะได้แบ่งให้เจ้าผู้ครองนครและบุตรหลานที่ยังคงได้รับพระ
ราชทานตามส่วนที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๔ แห่งกบป้าไม้ ลงวันที่ ๕
มีนาคม ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) ต่อไป

^๑ กจร. ร.๕ กษ.๕.๑/๑๖, เรื่องเงินส่วนแบ่งค่าภาคหลวงไม้สัก หรือ
เงินค่าทอไม้ซอสนัก (๒๐ มิถุนายน - ๕ กรกฎาคม ๒๔๗๒).

^๒ เรื่องเดียวกัน, โฉนดเรื่องการแบ่งเงินค่าทอไม้ซอสนักมณฑลพายัพ
พระยาครุฑพันธ์พิทักษ์.

นโยบายด้านการบริหาร

สำหรับเรื่องนโยบายด้านการบริหารงานของกรมป่าไม้ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๘ มีเรื่องที่น่าสนใจและสำคัญในการพิจารณา ๒ เรื่อง คือ

- ก. เรื่องสังกัดของกรมป่าไม้
- ข. เรื่องตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้

ทั้งนี้จะกล่าวอย่างละเอียดดังต่อไปนี้คือ

ก. เรื่องสังกัดของกรมป่าไม้ เริ่มเมื่อจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๘ นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ให้กรมป่าไม้ อยู่ในสังกัดของกระทรวงมหาดไทย เพื่อความสะดวกในการจัดกิจการป่าไม้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดังกล่าวก่อนแล้วในบทที่ ๒ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงกำแพงราชอานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ขณะนั้นทรงเห็นว่า กิจการป่าไม้ การเพาะปลูก และราชโลหกิจ เป็นงานที่ต้องประสานงานและเกี่ยวข้องกันอยู่ในสังกัดของกระทรวงเกษตราธิการ จึงทรงเร่งให้พระยวงษาประพัทธ์ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ รีบรับกรมป่าไม้มาเสียโดยเร็ว เพราะทรงเห็นว่า

. . . ใหน ๆ ก็จะต้องส่งต่อกระทรวงเกษตราธิการที่จะคิดหรือทำขึ้นใหม่ นั้นไม่ยากทรงทำต่อไป เพราะจะเหมือนกับเจ้าของสวนเดิมที่ชิงเก็บผลไม้ อันมีค่าไว้เป็นอาลาประโยชน์เสียสิ้นแล้ว จึงโอนสวนนั้นให้แก่ผู้อื่น ผู้ที่รับโอนสวนนั้นก็จะได้รับผลอันใด . . .

กจข. ร.๕ ม.๑๖/๑๓, เรื่องกิจการกรมป่าไม้, (๗ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๐ ๑๓ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๕) ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๒.

แต่พระยวงษานุประพัทธ์ เห็นว่าเรื่องของกรมป่าไม้เป็นเรื่องที่ยุ่งยากและเกี่ยวข้องกับ
กับการเมืองอยู่มาก ประกอบกับขณะนั้นกรมหลวงคำรงราชานุภาพกำลังดำเนินงาน
จักระเบียบกิจการป่าไม้ซึ่งเกี่ยวข้องกับอยู่ด้วยเรื่องบริษัทป่าไม้ของชาวต่างประเทศ
ตามนโยบายของรัฐบาลอยู่ พระยวงษานุประพัทธ์ได้ชี้แจงให้กรมหลวงคำรงราช
านุภาพทราบ

. . . ข้าพระพุทธเจ้าเพิ่งเข้ารับราชการใหม่ ยังไม่รู้กฎระเบียบป่าไม้โดยตลอดถึงนี้
ก็ยังไม่สามารถทำการฉลองพระเดชพระคุณในหน้าที่นี้ได้ก็ควรทูลขอ
มหาดไทย ซึ่งมีความชำนาญและรู้กฎระเบียบในเรื่องนี้แทนมา ถ้าหากว่าเป็นการ
จำเป็นแท้ที่จะต้องยกกรมป่าไม้มาไว้ในกระทรวงเกษตรในทันทีแล้ว ข้าพระ
พุทธเจ้าก็จะไปกราบบังคมทูลขอ "มิตเตอร์ลุดอย" เป็นคนซื้อตรงดีและสามารถใน
หน้าที่นั้นก็จริง แต่เมื่อจะต้องเอาไปรวมความแนะนำของมิตเตอร์ลุดอย
และงานในกรมนี้แก่เสมอกออยู่ในมือชาวอังกฤษหมดอีกชั้นหนึ่ง มิตเตอร์
ลุดอยนั้นเขาก็เป็นชาติอังกฤษ ทั้งสถาปนาของมิตเตอร์ลุดอยก็เป็นชาติอังกฤษ
หรือเป็นคนอยู่ในบังคับอังกฤษแทบทั้งสิ้น ส่วนบริษัทป่าไม้ต่าง ๆ ที่สำคัญนั้นก็
เป็นบริษัทอังกฤษโดยมาก ทั้งนี้ทำให้ข้าพระพุทธเจ้าบังงูเกิดความตะขิดตะขวง
ในใจ เพราะเห็นว่าอย่างไรเสียก็เขาคงเห็นแก่กันบ้างถึงไม่มากนัก
. . . ๒

ด้วยเหตุนี้ที่กล่าวมานี้ พระยวงษานุประพัทธ์จึงเห็นว่ายังไม่ควรรับกรม
ป่าไม้มาสังกัดในกระทรวงเกษตรราชการในขณะนั้นเพราะ "ถ้า . . . รับกรมป่าไม้
มาในเวลาแล้วบ้างก็ที่จะทำให้รัฐบาลเสียผลประโยชน์ไปบ้าง ไซ้แต่เท่านั้น บางทีเหตุก็

หมายถึง มิสเตอร์ คับบลิว.เอฟ.ลอร์ด (Mr. W.F.Lloyd) เจ้ากรม
ป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๖๖.

๒ เรื่องเดียวกัน.

ไม่ควรเกิดก็จะเกิดขึ้นได้ถว้ย" และ "ถ้ามีการกรมป่าไม้ซึ่งเป็นการยุ่งยากเข้ามา
เพิ่มเติมอีกในเวลานี้ บางทีการที่เพิ่งเริ่มจัดนั้นก็อาจไม่ดำเนินไปถึงประสงค์ และการ
ที่เพิ่มเข้ามาใหม่ก็คงกลับจะเสียไปถว้ย" ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึงได้รับผิดชอบ
เรื่องของกรมป่าไม้เพื่อไม่ให้เสียประโยชน์ของทางราชการต่อมาจนกระทั่งถึง

พ.ศ. ๒๔๖๔ อันเป็นเวลาถึง ๒๕ ปีเต็ม ทางรัฐบาลจึงเห็นว่า กระทรวงเกษตรรา-
ชการ พร้อมทั้งจะรับโอนกรมป่าไม้มาไว้ในสังกัดของตนได้แล้วจึงพระบรมราชกระแส
รับสั่งถึงเรื่องสังกัดของกรมป่าไม้ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า

... ถว้ยราชการในกระทรวงเกษตรการมีหลักอยู่ว่า จะต้องเป็นเจ้า
นาที่สงวนทรัพย์อันเกิดขึ้นแล้วและจะเกิดต่อไปในแผ่นดิน เพื่อให้ได้เป็นสินค้า
ของประเทศ ข้าพเจ้าเห็นว่ากรมป่าไม้ในกระทรวงมหาดไทยก็ย่อมมีหน้าที่ตั้งเช่น
นี้ แต่หากในเวลาที่ผ่านมาระเบียบการยังไม่พร้อมที่จะโอนกรมป่าไม้มาไว้
ในกระทรวงเกษตรการ ก็นี้ . . . ให้โอนกรมป่าไม้จากกระทรวง
มหาดไทยมาไว้ในกระทรวงเกษตรการตั้งแต่บัดนี้ไป . . .

นอกจากเหตุผลทางด้านความพร้อมของกระทรวงเกษตรการแล้ว ยังมี
เหตุผลดั้งเดิมของกรมหลวงดำรงราชานุภาพที่ว่า งานของกรมป่าไม้เป็นงานที่เกี่ยวข้อง
พันกับราชการในกระทรวงเกษตรการด้านอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งสภาเผยแผ่
พาณิชย์ ได้ประชุมปรึกษาหารือพิจารณาแล้วเห็นว่า กิจการป่าไม้นั้นที่ถูกต้องแล้วควรสังกัด
อยู่กระทรวงเกษตรการ ดังเหตุผลเช่นเดียวกันดังต่อไปนี้คือ

. . . อนึ่ง การป่าไม้นั้นเป็นงานที่เกี่ยวข้องอยู่ เป็นอันมากกับงานของการ
เพาะปลูกและราชโลหกิจ ผลประโยชน์ของงานทั้งสามแผนกย่อมมีอันเกี่ยวเนื่องกันอยู่เป็น
ธรรมดา กล่าวคือ การป่าไม้นั้นย่อมอาศัยการสงวนที่ป่าไว้ การเพาะปลูกย่อมอาศัยการ
ขยายที่สำหรับเพาะปลูกเขา ไปในที่ป่า และราชโลหกิจย่อมอาศัยการไถ

กจธ. ร.๒ กษ.๒/๑๐, เรื่องประกาศโอนกรมป่าไม้จากมหาดไทยมาขึ้น
กระทรวงเกษตร (๒ - ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๔) ที่ ๑/๓ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๔

แผ่นดินที่ป่า ดังนั้นเป็นอุทธรณ์ ถ้างานทั้งสามแผนกแยกอยู่ต่างกระทรวงกัน
แล้ว ก็จะต้องต่างหวงกันอยู่ดังนี้ถ้ายไม่มีใครคนหนึ่งที่ถูกการทั่วไป พวาก็จะ
เป็นผู้นิรันดร์โยให้ดำเนินการแผนกใดเพียงใดสภาเผยแผ่หาพิชัยเห็นวาทกรรม
กรรมป่าไม้ไว้ในกระทรวงเกษตรธิการ โดยบังคับบัญชาเกี่ยวกับกฏระเบียบ
ปลูกและราชโลหกิจแล้ว กระทรวงเกษตรธิการจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าจะ
ดำเนินการทั้งสามแผนกอย่างไร ผลประโยชน์จึงจะไม่ขัดกัน และซึ่งประโยชน์
ใดถูกส่วน ทั้งกำหนดคู่มือปฏิบัติงานให้เหมาะสมแก่ประโยชน์อันแก่บ้านเมือง
... การป่าไม้ได้อยู่ในกระทรวงมหาดไทยมาเป็นเวลา ๕๕ ปี แลจักได้
ความความยากลำบาก การงานใดดำเนินการมานับได้วาเรียบรอย . . . กรม
ป่าไม้เห็นว่าวิธีที่จะจัดให้เกี่ยวของกันใด คือ . . . โอนกรมป่าไม้จาก
กระทรวงมหาดไทย . . . มาขึ้นกระทรวงเกษตรธิการ . . .^๑

ต่อจากนั้นได้มีประกาศกระแสพระบรมราชโองการโอนกรมป่าไม้จาก
กระทรวงมหาดไทยไปขึ้นกระทรวงเกษตรธิการ เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๔
และกรมป่าไม้ก็สังกัดอยู่ในกระทรวงเกษตรธิการมาจนกระทั่งถึง วันที่ ๒๕ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศให้รวมกระทรวง
เกษตรธิการกับกระทรวงพาณิชย์การเข้าด้วยกันโดยตั้งชื่อใหม่ว่า "กระทรวงเกษตร-
พาณิชย์การ" ทั้งนี้โดยได้โอนกรมทะเบียนที่ดิน กรมรังวัดที่ดิน กรมป่าไม้ และกรมราช
โลหกิจ ไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย ดังนั้นกรมป่าไม้จึงกลับไปเข้าสังกัดกระทรวง
มหาดไทยใหม่อีกครั้งหนึ่ง^๒ แต่หลังจากนั้นอีก ๑ ปี คือ พ.ศ. ๒๔๗๖ กรมป่าไม้ถูก
ย้ายไปสังกัดอยู่ในกระทรวงเศรษฐการ และ พ.ศ. ๒๔๗๗ กรมป่าไม้ก็ถูกย้ายมา
สังกัดอยู่ในกระทรวงเกษตรธิการตามเดิม

^๑ เรื่องเดียวกัน, ที่ ส.๑/๖๔ (๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๔).

^๒ กระทรวงเกษตร, ประวัติกรมป่าไม้, หน้า ๓๘.

ข. เรื่องตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ เมื่อตั้งกรมป่าไม้ใน พ.ศ. ๒๔๓๕ มร.สะเลด ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ นโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ในขณะนั้น อาจพิจารณาได้จากความเห็น ของกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยที่ว่า ในระยะ เวลานั้นยัง ไม่มีคนไทยที่มีความรู้ความสามารถในด้านกรป่าไม้พอที่จะดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้า ได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงควรมียืมข้าราชการป่าไม้ชาวอังกฤษจากประเทศพม่า เข้ามาจัด กิจการป่าไม้ให้เป็นระเบียบ และเพื่อเป็นการฝึกหัดเจ้าพนักงานคนไทยในตำแหน่ง รอง ๆ ให้มีความรู้ความชำนาญไปภายในตัว^๑ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อ มร.สะเลด หมกอายุสัญญาการยืมตัวมารับราชการจากพม่าแล้ว มร.ทอดเคนแฮม และ มร.คัมเบลล์ เอฟ.ลอยด์ ข้าราชการป่าไม้ชาวอังกฤษ ก็ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ เป็นลำดับต่อมา รวมเวลาดำรงตำแหน่งประมาณ ๒๗ ปี ที่กรมป่าไม้มีเจ้ากรมเป็นชาวต่าง ประเทศ ใน พ.ศ. ๒๔๖๖ พระยาครุฑพันธ์พิทักษ์ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นอธิบดีกรมป่าไม้คนไทยเป็นคนแรก ทั้งนี้ควยได้เป็นที่ประจักษ์ตามหลัก การคุณสมบัติ และความสามารถในด้านการบริหาร ของพระยาครุฑพันธ์พิทักษ์ที่ว่า ผู้ที่จะ เข้ามาดำรงตำแหน่งหัวหน้าจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในทางเทคนิค และความชำนาญใน ด้านการป่าไม้ บุคคลที่มีความเที่ยงธรรมเป็นที่เชื่อถือของชาวต่างประเทศ^๒ ดังนั้นจึง อาจจะกล่าวได้ว่า การบริหารงานในกรมป่าไม้จำเป็นต้องมีหัวหน้ากรมที่มีความสามารถ จริง ๆ เพราะนอกจากความรู้ความชำนาญในหน้าที่แล้ว อธิบดีกรมป่าไม้ยังต้องเรียนรู้

^๑ กจช. ร.๕ ม.๑๖/๘, เรื่องจะให้มิสเตอร์เคอแคส เตนกอยเป็นผู้จัดการ ป่าไม้หัวเมืองลาวเฉียง (๒๕ มกราคม ร.ศ. ๑๑๐ - ๑๗ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๔).

^๒ กจช. เอกสารกระทรวงเกษตรฯ หน้าที่ ๒๐, เรื่องที่ ๒๕๘ - ๓๐๗ หัวข้อที่จะนำถวายกราบบังคมทูลในวันเฝ้า เสด็จที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

ถึงบทบาทของบรรษัทบริษัทป่าไม้ ชาวต่างประเทศ เพื่อประกอบการพิจารณาสำหรับการดำเนินนโยบายกับบริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศใด ๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อแรกตั้งกรมป่าไม้นั้น ที่ทำการตั้งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองสำคัญของภาคเหนือ อันเป็นแหล่งการทำป่าไม้ที่กว้างขวาง ประกอบด้วย มร. สะเดก เจ้ากรมป่าไม้ชาวอังกฤษคนแรกต้องการที่จะพำนักอยู่ในเชียงใหม่ ซึ่งไม่เป็นที่พอพระทัยของกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เพราะทรงเห็นว่าที่ว่าการป่าไม้และตัวเจ้ากรมป่าไม้ควรอยู่ที่กรุงเทพฯ เหตุผลก็เพราะกิจการป่าไม้ที่หัวเมืองเหนือเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงชีพและผลประโยชน์ของเจ้านายท้าวพระยาในพื้นที่เมือง รวมทั้งบริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศ เมื่อเกิดมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นเนื่องด้วยกิจการป่าไม้อย่อมต้องเกี่ยวข้องถึงการปกครองบ้านเมืองด้วยไม่มากนัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อ มร. สะเดก พ้นจากตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้แล้ว ปรากฏว่า ที่ทำการป่าไม้ควรอยู่ที่กรุงเทพฯ หรือเชียงใหม่ก็เกิดขึ้น เมื่อ มร. ทอดเตนแฮม ได้ถูกเรียกตัวเข้ามารับราชการแทน แต่ขณะนั้นยังป่วยอยู่ไม่สามารถเดินทางมาได้ มร. คาร์แนค (Mr. Carnac) ที่ปรึกษาการคลังของรัฐบาลไทยจึงได้เสนอให้มีตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ ๒ คน คือ ให้ มร. สะเดก เป็นเจ้ากรมป่าไม้ต่อไปโดยอยู่ที่เชียงใหม่ และ มร. ทอดเตนแฮม เป็นเจ้ากรมป่าไม้อยู่ที่กรุงเทพฯ แต่เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงเห็นด้วย เพราะการมีหัวหน้า ๒ คน ในกรมเดียวกัน ไม่เป็นการเหมาะสม นอกจากนั้นก็จะเป็นการเสียค่าผูกที่ใดตกลงจะให้ มร. ทอดเตนแฮมมาเป็นเจ้ากรมป่าไม้ และ มร. สะเดกก็หมดสัญญาแล้วด้วย พระองค์จึงทรงขอให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินงานด้านการป่าไม้ในช่วงที่ มร. ทอดเตนแฮม

กิจ. ร.๕ บ.๘/๑๒, เรื่อง มร. สะเดก เจ้ากรมป่าไม้ มร. ทอดเตนแฮม เจ้ากรมป่าไม้, ๑๒ ตุลาคม ร.ศ. ๑๑๘ (๔ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๘ - ๑๒ สิงหาคม ร.ศ. ๑๑๙).

ป่วยยังไม่สามารถเดินทางมารับตำแหน่งได้ไปพลางก่อน ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเห็นว่า ข้อเสนอของ มร.คาร์แนค ไม่สมเหตุผล เนื่องจากถ้ารัฐบาลอังกฤษที่อื่นเคยมีความประสงค์จะให้รัฐบาลไทยมีเจ้ากรมป่าไม้ ๒ คน ก็คงจะสนับสนุนความคิดนี้มาแล้ว

ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้ ซึ่งมีอำนาจเต็มที่ในการดำเนินงานนั้น สมควรที่จะมีเพียงคนเดียวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีถึงสองคน ส่วนปัญหาเรื่องที่ทำกรป่าไม้นั้นก็ปรากฏว่ายังคงอยู่ที่เชียงใหม่จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๔๕๓ รัฐบาลจึงได้ย้ายที่ทำกรกรมป่าไม้มาอยู่ที่กรุงเทพฯ ที่ศาลาลูกขุนภายในกระทรวงมหาดไทย^๒

นโยบายการทำไม้สักเองโดยรัฐบาล

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ กรมป่าไม้ได้รับอนุมัติจากรัฐบาลให้เข้าทำไม้เองเป็นครั้งแรกในป่าแม่แอก จังหวัดแพร่ โดยกรมพระดำรงราชานุภาพได้ทรงอธิบายว่า เติมป่าแห่งนี้รัฐบาลได้หวังห้ามมิให้ผู้อื่นหนึ่งเข้ามา เพราะรัฐบาลเห็นสมควรที่จะให้ป่าแห่งนี้เป็นที่ทดลองปลูกต้นสัก ตลอดจนหาหนทางรักษาป่าไม้ไว้ประโยชน์ในราชการอีกด้วย^๓ จากป่าแม่แอกในจังหวัดแพร่ ปีต่อมาคือ พ.ศ. ๒๔๕๖ รัฐบาลก็ได้

^๑ กจข. ร.๕ ม.๑๖/๑๓, เรื่องจัดการกรมป่าไม้, ที่ ๒๕๕ (๗ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๐).

^๒ กรมป่าไม้, "ประวัติกรมป่าไม้" ใน ที่ระลึกวันสถาปนากกรมป่าไม้ครบรอบ ๕๐ ปี ๑๘ กันยายน ๒๕๑๘, หน้า ๘.

^๓ กจข. ร.๕ ม.๑๔.๑/๔, เรื่องพระแก้วอาสาขอเช่าทำป่าไม้ขอนแก่น ห้วยแม่แอก และห้วยแม่ดากใบแขวงเมืองแพร่ ที่ ๘๐/๘๖๘ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ พูลพระเจ้าย้ายเขตกรมหลวงปราจิณกิติบดี (ราชเลขานุการ) ๑ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๓๑ (๑๘ เมษายน - ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๔).

มอบหมายให้กรมป่าไม้เข้าทำป่าไม้สักเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่ป่าแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ การทำป่าไม้สักของกรมป่าไม้ได้ขยายตัวกว้างขวางขึ้นตามลำดับ กล่าวคือใน พ.ศ. ๒๔๖๕ รัฐบาลได้มอบป่าแม่สลิค แม่ระกา ในท้องที่จังหวัดตากให้กรมป่าไม้เข้าทำ และ พ.ศ. ๒๔๗๐ กรมป่าไม้ก็ได้เข้าทำป่าไม้ในป่าแม่ตา เมืองล่อง ในท้องที่จังหวัดแพร่

สำหรับกรณีการทำป่าไม้สักของรัฐบาลในป่าแม่ตาเมืองล่องนี้ ได้เกิดการขัดแย้งในทางความคิดเห็นระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับเสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ กล่าวคือ ป่าแห่งนี้มีบริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศ ๒ บริษัท คือ บริษัท บอมเบย์เบอร์มา และบริษัทอีสต์เอเชียติก มาขอสัมปทานกับรัฐบาลใน พ.ศ. ๒๔๖๖ แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้เจ้าราชบุตร ซึ่งเป็นทายาทของเจ้านุญาทวงศมานิต เจ้านครลำปาง เป็นผู้ทำป่าแม่ตาเมืองล่องนี้ โดยทรงพระราชทานความเห็นว่

เรื่องป่าไม้ขอนสักตำบลเมืองคำและตำบลเมืองล่องที่ได้ให้เจ้าราชบุตร ดำเนินทำ เจ้านครลำปางรับทำว่าป่าไม้ทั้ง ๒ ตำบลนี้บริษัทเอเชียติก ฝรั่งเศสขอทำ ถ้าสักของกรมจะมีหม่อมสักว่างกุดการปฎิภาววิญญูกับ ฝรั่งเศส เพราะไม่มีป่าอื่นจะโตแทนนั้น . . . เห็นว่าเราใจผูกแล้วเราจะให้ เจ้าราชบุตรทำ เราจะตองให้เขาทำ หากไม่เราจะเสียวาจาไป ส่วนข้างบริษัท อีสต์เอเชียติกฝรั่งเศสนั้นอย่างไร ก็เป็นอันขอภายหลัง ควรบอกเขาตรง ๆ ว่าพระราชาผู้ให้เจ้าราชบุตรทำเสียแล้ว ในส่วนทางวิเทโศบายก็เป็นที่เขาใจ กันอยู่แล้วว่าฝ่ายเราจะไมยอมให้อะไรแลกเปลี่ยนกับสิ่งซึ่งเราถือเอาเป็นสิทธิ ที่เราควรจะได้มีในฐานะเป็นชาติอันมีอิสรภาพสมบูรณ์ ขอจงคำนึงควยเดึกว่า ถอยคำของเราซึ่งไกลันไปแล้วตองช่วยกันรักษาหาไม่พวกเจ้านายมณฑลศายัพ จะคลายความจงรักภักดี โดยเห็นว่าวาจาของเราไม่เป็นสิทธิ์หรือมั่นคง ขอจง เขาใจเดึกว่า การคำเป็นรัฐประศาสน์ในมายนั้น จำเป็นตองคำนึงถึงหึ่งอุบาย ที่จักตองคำเนื้รคชวาทงชาติ หึ่งที่จักคำเนื้รคชวาทงรวมชาติถวย ถูจะถอย ถนถระวังมีโหชวาทงชาติชักเคื่อง ไม่เหลือวถวาทงรวมชาติเสียบางแล้ว ไหน

จะทำให้ชาวร่วมชาติคงความรักคืออยู่ได้

เหตุการณ์การขอสัมปทานทำป่าแม่คำเมืองดองนี้ไกลวงเลยมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๐ รัฐบาลก็ยังไม่ได้จัดการสิ่งใดให้เป็นทีเรียบร้อย แต่ก็มีแนวโน้มที่จะอนุมัติให้กรมป่าไม้เป็นผู้ดำเนินการในป่าแห่งนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานความเห็นตรงกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระราชประสงค์จะให้เจ้าราชบุตรเป็นผู้ดำเนินการทำป่าแม่คำเมืองดองแห่งนี้ โดยทรงกล่าวว่า

. . . . การที่จะเรียกป่าไม้คืนเสียเฉย ๆ ดังนี้ เป็นยุติธรรม หรืออย่างไร หรืออาจว่าเป็น Political necessity ^๒ อยู่จริงหรือไม่ดูเขาใจดี การที่จะเรียกคืนเสีย ๆ น่าจะคงต้องมีเหตุผลที่อ้างได้ชัดเจน มิฉะนั้นจะเกิดมีเรื่องขึ้นว่า ถูกแก่ง รัฐบาลกลางเวลานายวรวงษ์เกษม^๓ โดยไม่มีความจำเป็นจริง คงจะมีผู้เห็นว่าเมื่อพระมงกุฎเกล้าฯ ได้พระราชทานไปเป็นทางพระมหากษัตริย์แก่สกุล ณ ลำปาง ควรให้เสียไปตามเลย เหตุใดจึงจะมากลับคำในเวลาที่เป็นการยุติธรรม และปฏิบัติกันไปโดยพลการ นายวรวงษ์เกษมก็รับว่าจะจัดทำป่าไม้ให้ไปคอยตนเอง ถ้าไม่ไหลดองทำดู หากไม่จริงจะรู้ไฉนจะทำได้หรือไม่ ? มีเสียงต่าง ๆ อยู่ดังนี้ ควรพิจารณาอยู่บ้าง เพราะอาจมีผู้ร้องว่าในเรื่องนี้รัฐบาลไซ้อ่านจากศิลาแผ่นดินโดยอำนาจปราศจากยุติธรรม ถ้า

^๑ กจข. เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ราชานุภาพ เล่ม ๑ ร.๕ - ๗ สบ.๒.๔/๒, บันทึกเรื่องป่าไม้แม่คำและป่าไม้เมืองดอง กับเรื่องป่าไม้แม่สะลิก กระทรวงเกษตรกลวายเป็นประกอบการแก้บันทึกเรื่องป่าไม้แม่คำและเมืองดอง, ที่ ๑๒/๔๗๕ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๖ (๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ - ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕).

^๒ Political necessity หมายถึง เหตุผลจำเป็นทางกานการเมือง.
^๓ นายวรวงษ์เกษม หมายถึง เจ้าราชบุตร.

เป็นการจำเป็นที่รัฐบาลจะเรียกป่าที่ดินที่ควรต้องเสีย Compensation^๑ บาง ในฐานะมีคดียุติการซึ่งจะทำให้ตามความเห็นเสนาบดีกระทรวงเกษตรนั้น คงทำโคแตกควรจะคำนึงถึงความดีความเสียในเรื่องที่ไม่ยุติธรรม และโชคร้าย ในทางที่ผิดเหล่านี้สักเพียงไรหรือไม่ ?

ในเรื่องเหล่านี้ ข้าพเจ้าวิตกอยู่ เพราะผู้ที่คอยจับผิดรัฐบาลอาจถือเอา เป็นโอกาสที่จะร้องตะโกนต่าง ๆ โกอากมาย . . .^๒

สรุปความเห็นของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็คือ ทั้งสองพระองค์มีพระราชประสงค์จะให้เจ้าราชบุตร ซึ่งเป็นทายาทของเจ้าอนุวาทวงศ์มานิต เจ้านครลำปางเป็นผู้เข้าดำเนินการในป่า แม่ตาเมืองลอง แต่ความเห็นของเจ้าพระยาพลเทพ เสนาบดีกระทรวงเกษตรราชการ ในขณะนั้นแบ่งได้เป็นสองประการ คือ ประการแรก เจ้าพระยาพลเทพเห็นว่า ควร ให้เป็นหน้าที่ของกรมป่าไม้เข้าจัดการป่าไม้แห่งนี้ เพราะนอกจากจะได้ผลประโยชน์ ในด้านกำไรอย่างงดงามแล้ว ยังได้ประโยชน์ในการฝึกหัดเจ้าพนักงานป่าไม้ทางวิชา- การทำไม้อีกด้วย ประการที่สอง ถ้าจะให้บริษัทต่างประเทศทำป่าแห่งนี้เพื่อการ กำเนินงานทางด้านรัฐประศาสน์นโยบาย หรือวิเทศนโยบายแล้ว ควรจัดให้มีการประมูลกัน ในระหว่างบริษัทต่างประเทศ เพื่อหาผลประโยชน์ให้แก่รัฐบาลให้มากยิ่งขึ้น เพราะ บริษัทต่าง ๆ ก็มีความสนใจที่จะเข้ามาทำป่าไม้แห่งนี้อยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงผลประโยชน์ของรัฐบาลที่พึงจะได้รับจากการ เข้าดำเนินการในป่าไม้แห่งนี้ เจ้าพระยาพลเทพเห็นว่ารัฐบาลควรทำป่าไม้แม่ตา

^๑ Compensation หมายถึง ค่าตอบแทน

^๒ กจช. ร.๕ - ๗ กษ.๕ ๑/๕, เรื่องป่าไม้แม่ตา เมืองลอง

(๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖ - ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐).

เมืองล่องนี้เอง เป็นที่ดีที่สุด เพราะถึงแม้จะมอบให้เจ้าราชบุตรทำแต่ต่อไปไม่นานป่าไม้
 แห่งนี้ก็ถึงตกไปอยู่ในมือของบริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศ โดยเจ้าพระยาพลเทพได้
 กล่าวถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อไปว่า ในไม่ช้าป่าไม้สักในประเทศก็จะตกเป็นของชาว
 ต่างประเทศหมด นอกจากนั้นรัฐบาลก็จะไม่มีหลักฐานอ้างอิงในการบังคับบัญชาพวก
 บริษัททำไม้ต่างประเทศ ซึ่งเท่ากับเป็นการให้อำนาจบริษัทต่างประเทศผูกขาดเรื่อง
 ราคาไม้ จากเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้เอง เจ้าพระยาพลเทพ จึงมีความเห็น
 ยืนยันว่ารัฐบาลควรจัดทำป่าไม้แห่งนี้เอง รวมทั้งควรพยายามดึงเอาป่าที่ติดกัน ๆ มา
 ทำเองอีกด้วย เพราะจะเป็นประโยชน์ในการบำรุงสินค้าและเศรษฐกิจของบ้านเมือง
 ที่ดีที่สุด ตลอดจนเป็นประโยชน์ในทางรัฐประศาสน์นโยบายของรัฐบาลอีกด้วย ทั้งนี้
 เนื่องจากเรื่องป่าไม้ "ถ้าจะกล่าวแต่เศรษฐกิจอย่างเดียวยอมมีปัญหาเรื่อง Politic^b
 พัวพันกันอยู่ทุกเรื่องไปถึงนี้จึงจะแยกจากกันไม่ได้"^c

สรุปแล้วในที่สุดป่าไม้แม่ตาเมืองล่องแห่งนี้รัฐบาลก็ได้มอบหมายให้กรมป่าไม้
 เป็นผู้เข้าดำเนินการ เพื่อให้เป็นกามนโยบายการทำป่าไม้สักเองโดยรัฐบาล ทั้งนี้
 เนื่องจากประโยชน์ที่จะได้รับมีอยู่หลายประการ ดังเหตุผลต่อไปนี้คือ

^a กจข. เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร
 สบ.๒.๘/๒, เรื่องเดียวกัน, เรื่องโน้ตปัญหาว่าการทำป่าไม้นั้น รัฐบาลจะควรทำเอง
 หรือให้เขาทำอย่างไรจะเป็นประโยชน์บำรุงสินค้าและเศรษฐกิจของบ้านเมืองที่ดีที่สุด
 (๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๕).

^b Politic หมายถึง การเมือง

^c กจข. เอกสารส่วนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร
 สบ.๒.๘/๒, เรื่องเดียวกัน, ที่ ๒๑/๑๐๕๓ (๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๕).

๑. เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่แผ่นดินมากกว่าที่จะอนุญาตให้เอกชนหรือบริษัทจัดทำ
๒. เพื่อเป็นการส่งเสริมอบรมเจ้าพนักงานป่าไม้ให้มีความรู้ความชำนาญในการทำป่าไม้สำหรับเป็นแนวทางพิจารณา ในการตรวจตราควบคุมการกระทำของผู้อนุญาต นอกจากนี้ก็จะได้รับความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำ ตลอดจนกำหนดค่าต่อหรือค่าภาคหลวงในการทำป่าต่าง ๆ ใต้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
๓. เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการทำป่าแห่งอื่น ๆ ถัดไป ในกรณีที่เกิดข้อร้องเรียนจากบริษัทหรือเอกชนผู้อนุญาตทำไม่ว่า ข้อสัญญาของรัฐบาลเข้มงวดจนไม่สามารถปฏิบัติตามได้ รัฐบาลก็มีกำลังความสามารถพร้อมอยู่แล้วที่จะรับจัดทำป่าไม้เหล่านี้เสียเอง
๔. เพื่อสนองความต้องการบำรุงป่าไม้ให้เป็นป่าโดยสมบูรณ์ (Normal Forest) ตามอุดมการณ์ของการป่าไม้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการป่าไม้ ทั้งนี้เพราะผู้อนุญาตทำไม้อย่างทั่ว ๆ ไปย่อมมุ่งหวังที่จะหากำไรให้ได้มากที่สุด โดยมีได้คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น
๕. เพื่อจัตระคับราคาไม้ในท้องตลาดไม่ให้ขึ้นลงเปลี่ยนแปลงไปเกินสมควร โดยการที่รัฐบาลส่งไม้ออกขายด้วยซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาระดับราคาไม้ให้อยู่ในมาตรฐานและนอกจากนั้นยังเป็นการประหยัดเงินราชการที่ใช้ในการก่อสร้าง เพราะสามารถซื้อไม้จากกรมป่าไม้ได้ในราคาที่ถูกลงกว่าซื้อจากเอกชน^๑ ซึ่งนโยบายในทำนองรัฐบาลนี้ เช่นนี้โดยถือถือ เรื่อยมาจนกระทั่งได้มีการจัดตั้งองค์การ

^๑ เฉลิม กวีวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,

อุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐^๑

นโยบายการบำรุงป่าไม้

การบำรุงป่าไม้ที่รัฐบาลได้ทำมาก่อนจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น ส่วนมากเป็นการทำเพื่อป้องกันความเสียหายมากกว่าการบำรุงสภาพของป่าให้ดีขึ้น เช่น ไขว้ชีตัก เกรือไม้ และต้นไม้ที่มีคาน้อยซึ่งขึ้นปกคลุมและเบียดเสียดคนสัก ส่วนการปลูกซ่อมป่าไม้สักซึ่งถือว่าเป็นการบำรุงรักษาป่าอย่างแท้จริงนั้น แม้จะได้นำมาบ้างแต่ก็เป็นจำนวนน้อยไม่ได้เพิ่มอุปประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ^๒ ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าเมื่อก่อนที่ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับกิจการป่าไม้ก็ยังไม่มีการบำรุงรักษาป่าไม้อย่างจริงจัง ต่อมาเมื่อมีการตั้งกรมป่าไม้แล้ว รัฐบาลจึงเริ่มดำเนินการบำรุงรักษาป่า ดังจะเห็นได้จากความเห็นของ มร. สะเดก ที่ว่า เรื่องการบำรุงป่าไม้ให้เจริญขึ้นนั้นควรเป็นหน้าที่ของกรมป่าไม้โดยตรง^๓ พร้อมกับนั้นก็ยังคงเสนอแนะเรื่องการสงวนป่า^๔ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการบำรุงป่า แต่เรื่องนี้ไม่ได้รับการพิจารณา ทั้งนี้เพราะเพิ่งเริ่มจัดงานของกรมป่าไม้ให้เป็นระเบียบและงานที่สำคัญกว่าการบำรุงป่าไม้อย่างยิ่งอีกมาก อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้เริ่มการบำรุงรักษาป่าอย่าง

^๑รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้โดยสังเขป อยู่ในภาคผนวก.

^๒ กจร. ร.๓ กษ.๕/๕, เรื่องจัดการบำรุงป่าไม้, (๒๑ พฤศจิกายน - ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖).

^๓ เฉลิม กวีวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔

^๔ กจร. ร.๕ ม.๑๖/๕, เรื่องมิสเตอร์สะเดก ขึ้นไปตรวจป่าไม้กลับถึงกรุงเทพฯ แล้ว และได้ทำรายงานความความเห็นที่จะจัดการต่อไปมาเสนอด้วย, (๖ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕ - ๑๘ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕).

จริงจังใน พ.ศ. ๒๔๔๘ สมัยที่ มร.กัมบลิว เอฟ.ลอบก เป็นเจ้ากรมป่าไม้ กล่าวคือ ได้มีการแบ่งการควบคุมดูแลรับผิดชอบการป่าไม้ออกเป็น ๓ ตอน โดยให้บุคคลคนละตอนมีตำแหน่ง เป็นผู้บำรุงป่าไม้ในการบังคับบัญชาของเจ้ากรมป่าไม้อีกที่ป่าไม้ทั้ง ๓ ตอนมีดังต่อไปนี้คือ

๑. ป่าไม้ตอนเหนือ หรือภาคเหนือ มีพระยาครุฑนพิทักษ์ เป็นเจ้าพนักงานบำรุงป่าไม้ภาค
๒. ป่าไม้ตอนตะวันออก หรือภาคตะวันออก มีพระยารัตนพิหาร เป็นเจ้าพนักงานบำรุงป่าไม้ภาค
๓. ป่าไม้ตอนใต้ หรือภาคใต้ มีพระยาพลหารักษ์ เป็นเจ้าพนักงานบำรุงป่าไม้ภาค

จากการที่รัฐบาลเริ่มให้ความสนใจในงานถาวรบำรุงป่าเพิ่มขึ้นนี้เอง ในปีต่อมาคือ พ.ศ. ๒๔๔๘ กรมป่าไม้ได้ปลูกสร้างสวนสักขึ้นในท้องที่เขตจังหวัดแพร่ ที่ป่าแม่ปาน^๒ โดยวิธีอาศัยชาวไร่ (Toungya-Plantation)^๓ ซึ่งเอาตัวอย่างมาจากประเทศพม่าที่ดำเนินการเป็นผลดีมาก่อน แล้วรัฐบาลไทยได้นำมาศึกษาประยุกต์ให้งานกว้างขวางต่อไป โดยเริ่มทดลองทำที่จังหวัดแพร่ก่อน เพราะฉะนั้นจึงอาจ

^๑ กจร. ร.๕ กษ.๕/๕, เรื่องตั้งตำแหน่งผู้บำรุงป่าไม้, (๒๑ มิถุนายน - ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๐).

^๒ เทียม ตมกฤต, การป่าไม้ในประเทศไทย, หน้า ๔๓.

^๓ การปลูกสร้างสวนป่าโดยวิธีอาศัยชาวไร่ที่พม่าเรียกว่า "ตองยูยา" พวกอังกฤษนิยมเอามาใช้เป็นคำว่า "Toungya Plantation" การปลูกสร้างสวนป่าโดยอาศัยชาวไร่นั้นจะเป็นผลดีที่สุดในการบำรุงและพัฒนาป่าไม้ เพราะจะไล่พวกที่ชอบดางป่าทำไร่ มาดางป่าและปลูกไม้สักให้กับรัฐบาล.

กล่าวได้ว่านี่ เป็นปีเริ่มแรกของการปรับปรุงบำรุงป่า^๑ หลังจากนั้นการปลูกสร้างสวนสักโดยวิธีอาศัยชาวไร่ไถขยายขอบเขตกว้างขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๒ โดยวิธีนี้หมายเขตป่าทำแผนที่แสดงขนาดและจำนวนไม้เพื่อป้องกันการทำลายและเป็นประโยชน์ในการจัดการปลูกซ่อมป่าไม้สักด้วย^๒ การปลูกไม้สักตามวิธีการที่ได้เคยปฏิบัติมา รัฐบาลอาศัยราษฎรที่หาไร่ไถโดยทำความตกลงกับราษฎรให้ปลูกเมล็ดสักลงพร้อมกับพืชพรรณที่จะปลูก โดยรัฐบาลคิดค่าจ้างหรือรางวัลให้ตามจำนวนเนื้อที่หรือตามจำนวนต้นสักที่ปลูก ทั้งนี้ราษฎรจะต้องดูแลต้นสักให้งอกงามด้วย ในปีหนึ่งรัฐบาลได้คำนวณแล้วพบว่าไม้สักที่ถูกตัดขณะอายุ ๗๐ - ๑๐๐ ปี มีประมาณ ๒๐,๐๐๐ ต้น เฉลี่ยแล้วไร่หนึ่งมีไม้ถูกตัดในราว ๒๐ ต้น เพราะฉะนั้นใน ๑ ปี รัฐบาลจะต้องปลูกซ่อมป่าให้ได้ปีละ ๓,๐๐๐ ไร่ คิดค่าใช้จ่ายไร่ละ ๑๐ บาท รวมเป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท และเมื่อรวมกับค่าหมายเขตป่าทำแผนที่แสดงจำนวนขนาดและชนิดไม้ปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท แล้วจึงเป็นเงินทั้งสิ้น ๕๐,๐๐๐ บาท ที่ต้องใช้ในการบำรุงป่าไม้ในเวลาหนึ่งปี

นโยบายการบำรุงป่าด้วยวิธีการปลูกสร้างสวนสักโดยวิธีอาศัยชาวไร่ไถ ในปัจจุบันก็ยังคงดำเนินการอยู่ในรูปของหมู่บ้านพัฒนาป่าไม้^๓ ในความควบคุมขององค์การ

^๑ เทียม คมกฤต, เรื่องเดียวกัน.

^๒ กจช. ร.๗ กษ.๕/๕, เรื่องเดียวกัน.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

^๔ หมู่บ้านพัฒนาป่าไม้ : เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๐ โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เป็นผู้ริเริ่มให้มีนโยบายการพัฒนาการป่าไม้รวมกับการปลูกสร้างสวนป่าไปพร้อมกัน ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์ให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณป่าเหล่านี้ได้มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น มีการศึกษาและสุขภาพอนามัยที่ดี เป็นผลทำให้สภาพป่าของรัฐบาลในบริเวณนั้นดีขึ้นด้วย นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังความคิดให้ราษฎรรักและหวงแหนป่าซึ่งเป็นส่วนรวม อ่างจาก สอาด บุญเกิด, หมู่บ้านพัฒนาป่าไม้ (คำพูด : หองสมุดกองท่าไม้ภาคเหนือ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จังหวัดลำปาง, ๒๕๑๕), หน้า ๒ - ๕.

อุตสาหกรรมป่าไม้^๑

สำหรับในกรณีเรื่องป่าสงวน กรมป่าไม้เคยเสนอร่างพระราชบัญญัติป่าสงวนต่อรัฐบาลฉบับหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยมีวัตถุประสงค์ให้รัฐบาลพิจารณาเรื่องการตัดตอนถือสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้บางแห่งไว้เพื่อทำการบำรุงรักษาต่อไป ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ กรมป่าไม้ได้เสนอต่อกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงมหาดไทยได้นำเข้าปรึกษาในที่ประชุมสมุหเทศาภิบาล แต่เรื่องก็เงียบหายไป ซึ่งแท้จริงแล้วความจำเป็นในการสงวนป่านี้เป็นเรื่องสำคัญ ถึงแม้จะมีพระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ แล้วก็ตาม แต่ในพระราชบัญญัติรักษาป่าฉบับนี้ก็ได้กล่าวหวงห้ามเฉพาะต้นไม้และของป่าบางอย่างในป่าแห่งนั้น ไม่ได้หวงห้ามที่ดินในป่า กรมป่าไม้ไม่มีอำนาจหรือสิทธิ์ขาดที่จะวางแบบแผนโครงการจัดทำและบำรุงรักษาให้เป็นปึกแผ่นถาวรได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการสงวนป่าอีกฉบับหนึ่งต่างหาก^๒ ในขณะที่ยังร่าง

^๑ในปัจจุบันการปลูกสร้างสวนป่า ทำโดย

๑. กรมป่าไม้ ซึ่งแบ่งแยกงานออกเป็นสาขาต่าง ๆ คือ
 - ก. กองบำรุงป่าและป่าไม้เขต
 - ข. กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ
 - ค. กองจัดการป่าไม้

๒. องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

๓. บริษัททำไม้ ป่าไม้จังหวัดซึ่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เป็นผู้รับผิดชอบ

รอบเรื่องการปลูกสร้างสวนป่า ทั้งนี้เพราะมีความรู้ในเรื่องการปลูกสร้างสวนป่า ประกอบกับมีหุ้นส่วนอยู่ในบริษัท ๔๐ % ด้วย

จากการสัมภาษณ์ คุณประเสริฐ โพธิ์ปักษ์, หัวหน้างานวนวัฒนวิจัย กองบำรุง กรมป่าไม้, ๘ มีนาคม ๒๕๒๐.

^๒เฉลิม ตีรวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๑ - ๑๒๒.

พระราชบัญญัติสงวนป่าอยู่นั้น ป่าไม้อากาศก็เตรียมเลือกป่าที่สมควรจะสงวนไว้พร้อม
กับประกาศสงวนป่าเหล่านั้นด้วยความเห็นชอบของทางฝ่ายปกครอง คือ ให้สมุหเทศา-
ภิบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ประกาศ หรือในที่บางแห่งก็ได้จัดทำเสียเอง
ทำให้ได้เนื้อที่ป่าสงวนเป็นจำนวนหลายแสนไร่ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ไม่มีพระราช
บัญญัติเรื่องป่าสงวนออกมาจกกระทิง พ.ศ. ๒๔๕๐ จึงไม่มีพระราชบัญญัติคุ้มครองและ
สงวนป่า^๑

นโยบายการปรับปรุงกฎหมายป่าไม้หลัง พ.ศ. ๒๔๓๕

หลังจากที่กรมป่าไม้โลกก่อตั้งขึ้นแล้ว จนกระทั่งถึงสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ มีพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวกับกิจการป่าไม้สัก
ทั้งหมด ๘ ฉบับ ซึ่งพอจะจำแนกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

ก. พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับไม้สักที่ตัดแล้ว

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ มี พระราชบัญญัติว่าด้วยไม้ซุงและไม้ท่อนที่วางตรา
ลงเดือน พ.ศ. ๒๔๓๕ (ร.ก. ๑๑๕) เพื่อควบคุมรักษาผลประโยชน์ของพ่อค้าไม้
ประกอบการรับเข้าท่าและซื้อขายไม้โดยสุจริต เพราะปรากฏว่าไม้ซุงและไม้ท่อนที่ตัด
ขึ้นออกจากป่าและปล่อยลงมาตามลำแม่น้ำนั้น มักมีผู้รายคอบลากหรือเอาไฟจุดเผา
รอยตราเจ้าของเดิมที่ตีประจำต้นไม้ให้มอดไหม้ เพื่อจะไว้ลักไปซื้อขายโดยไม่ให้เจ้า
ของเดิมจำไม้ของคนใด^๒ สาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้มีได้คือ

^๑ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๕๒, เรื่อง พระราชบัญญัติคุ้มครองและ
สงวนป่า พ.ศ. ๒๔๕๐, หน้า ๑๔๔ - ๑๕๗.

^๒ เฉลิม กวีวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

๑. ไม้ที่มีดวงตราลบเลื่อนซ้ำซ้อนกัน เจ้าพนักงานประจำด่านจะทำการ ยึดไว้ จนกว่าจะได้ทำการไต่สวนให้เป็นที่ยอมรับ ในกรณีที่ไม่มีตราของผู้ถือยึดไว้เป็นของหลวง ในขณะที่เดียวกัน เมื่อถึงตะเคียนใหม่ของทุก ๆ เดือน เจ้าพนักงานจะประกาศให้ผู้ที่เป็นเจ้าของไม้ทำเรื่องรวามมารับไม้ภายในกำหนด ๓ เดือน พร้อมกันนี้เจ้าพนักงานก็ต้องแจ้งเรื่องไปยังกระทรวงมหาดไทย ศาลกงสุลต่างประเทศ ประจำเมืองเชียงใหม่ และนาย ตลอดจนส่งเรื่องไปยังศาลยุติธรรมในหัวเมือง ฝ่ายเหนือที่มีป่าไม้ เมื่อไม้ที่พนักงานยึดไว้ครบ ๑๒ เดือนแล้วยังไม่มีเจ้าของมารับ ก็ให้ตกเป็นของหลวง และต้องส่งลงมาที่กรุงเทพฯ ด้วย ทั้งนี้ผู้ใดจะฟ้องร้องเจ้าพนักงานหรือรัฐบาลไม้ได้ แต่ตามผู้เป็นเจ้าของไม้มาขอรับไม้จากเจ้าพนักงานก็ต้องเสีย ค่าภาษีและค่ารักษาไม้ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการที่ต้องผูกเปลื้องไม้ลงมากกรุงเทพฯ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามจำนวนที่ศาลได้ตัดสิน

๒. บทลงโทษ ผู้ใดทำการเปลี่ยนแปลงฉลากดวง ลบหรือแสร้งดวงตรา ของหลวง ซึ่งได้มีประจำคันธงไว้แล้ว โทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ใดมีไม้ในลักษณะดังกล่าวต้องแจ้งให้พนักงาน ป่าไม้ทราบ มิฉะนั้นจะมีความผิดโทษปรับไม่เกิน ๑๐๐ บาท ส่วนผู้ที่มีไม้ที่ยอมรับ เปลี่ยนแปลงดวงตรา และไม่สามารถหาพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ว่าเป็นไม้ของตน จะถูกปรับเป็นเงินไม่เกิน ๕๐๐ บาท

เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่รัดกุมพอ เพราะไม้สักที่ซื้อขายกันในขณะ นั้นมีราคาดี ทำให้พวกทุจริตทำกรวามซ่อนเหล็ก แล้วนำไปลักลอบตีบนไม้สักที่ไม่ใช่ของ ตัวเอง ซึ่งทำให้พ่อค้าไม้ที่สุจริตต้องขาดผลประโยชน์ และเกิดคดีความกันมากขึ้น^๑

^๑เฉลิม กิวิวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓ - ๕๔.

รัฐบาลจึงหาทางแก้ปัญหาด้วยการออก พระราชบัญญัติป้องกันลักลอบตัดป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๕๑ (ร.ศ. ๑๑๗) ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ห้ามมิให้ผู้ใดผู้หนึ่งตัดป่าประจำท้องถิ่นซึ่งมีใช้ของตนโดยชอบธรรม และเพื่อเป็นการป้องกันการลักขโมยไม้อีกชั้นหนึ่ง รัฐบาลได้ออก พระราชบัญญัติป้องกันการลักลอบตัดป่าไม้สักที่ยังมิได้เสียค่าคอและภาษี พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๑๘) ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปรากฏว่ามีผู้ลักลอบตัดป่าไม้สักจากป่าที่มีไม้ไร่เบญจรงค์ให้เขาทำออกมาซื้อขายเป็นอันมาก โดยมิได้เสียเงินค่าคอและภาษี ทำให้เงินผลประโยชน์ของแผ่นดินตกต่ำไป มีหนึ่งเป็นจำนวนมาก จุดสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ ห้ามมิให้ผู้ใดผู้หนึ่งลักตัดป่าไม้สักซึ่งได้ตัดออกมาแล้วออกจากป่า เว้นแต่จะมิได้เสียเงินค่าคอหรือค่าภาคหลวงเรียบร้อยแล้ว และเจ้าพนักงานป่าไม้ได้พิจารณาแล้วว่าได้เก็บเงินค่าคอหรือค่าภาคหลวงเสร็จแล้ว จึงให้ตัดป่าออกจากป่าได้ ถ้าเจ้าพนักงานพบไม้ซึ่งยังมิได้เสียค่าคอหรือค่าภาคหลวง แต่ไม่ทราบว่าผู้ใดลักตัดป่าออกมา ให้ตรวจดูวงตราประจำท้องถิ่น ถ้าเป็นวงตราซึ่งได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วว่าเป็นของผู้ใด ให้ถือว่าเจ้าของวงตราเป็นผู้ลักตัดป่าไม้ที่ออกมาผิดพระราชบัญญัติ หรือถ้าไม่มีวงตราประจำท้องถิ่นก็ให้สอบสวนดู ถ้าไม่ตกอยู่ในความครอบครองของผู้ใด ให้ถือว่าผู้ลักตัดป่าไม้ที่ออกมาผิดพระราชบัญญัติ แต่บทบัญญัตินี้มีได้ใช้บังคับถึงการลักตัดป่าไม้สักออกจากป่าซึ่งมีสัญญาเบญจรงค์ให้เขาทำเป็นพิเศษ^๑ ทั้งนี้โดยมีบทลงโทษว่าถ้าผู้ใดลักตัดป่าไม้ที่เจ้าพนักงานยังไม่ได้พิจารณาประจำตนออกจากเขตป่าได้แล้วจะถูกปรับและไม่เกิน ๕๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๒ เดือน แต่ถ้าผู้ใดลักตัดป่าไม้ที่ออกไปนอกพระราชอาณาเขต จะถูกปรับและไม่เกิน ๑๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน

๑ ๑๒

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔ - ๕๕.

^๒ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ ๑๗ - ๑๘ ร.ศ. ๑๑๘ - ๑๒๑, เรื่องพระราชบัญญัติป้องกันการลักลอบตัดป่าไม้สักที่ยังมิได้เสียค่าคอและภาษี พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๑๘), หน้า ๒๓ - ๒๕.

ข. พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับไม้สักที่ยังไม่โค่น

รัฐบาลได้เริ่มมี ประกาศการรักษาป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๔๐ (ร.ถ. ๑๑๖) ซึ่งเป็นกรห้ามมิให้ผู้นึ่งผู้ใดกานหรือตัดไม้โกนไม้สักที่ยังคนเล็ดอยู กือ ขนากที่วัดสูง จากพื้นดินขึ้นไป ๓ ศอก มีขนาดโตโดยรอบยังไม่ได้ ๕ ก่า ส่วนไม้กานไว้แล้วใน ป่าก่อนวันไซพระราชบัญญัตินี้ แม้จะมีขนาดค้ำกว่าที่กล่าวแล้ว รัฐบาลก็อนุญาตให้ตัดโค่น นำมาใช้ในการปลูกสร้างบ้านเรือนหรือการกุศลได้โดยไมต้องเสียค่าคอดและค่าภาษี แต่ ถ่าจะนำไปซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนจะต้องเสียภาษีเสียก่อน เพื่อเป็นการสงวนพันธุ์คนสัก ที่ยังเล็ดอยูมิให้ถูกทำลายไป ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือ ปรับไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และใบมีเดียวกันนี้รัฐบาลก็ยังได้ออก พระราชบัญญัติรักษาต้นไม้สัก พ.ศ. ๒๔๔๐ (ร.ถ. ๑๑๖) เป็นการย้ำอีกว่า ห้ามมิให้ผู้นึ่ง ผู้ใดตัดโค่นหรือกานคนสักในป่า เว้นแต่จะไ้รับสัญญาอนุญาตและวิธีไฟของรัฐบาลหรือ ไ้รับใบอนุญาตของเจ้าพนักงานป่าไม้ เพราะปรากฏว่ามีผู้ลักลอบตัดไม้สักขนาดต่าง ๆ ในป่าตามอำเภอใจอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องจัดการป้องกันโดยให้อยู่ในความตรวจตรา ของรัฐบาล ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับเป็นรายคนไม่เกินคนละ ๒๐ บาท และปรับไม้เป็น ของหลวง

เนื่องจากรัฐบาลได้ห้ามราษฎรตัดหรือกานไม้สักในป่า และมีให้ผูใดรับเข้า ทำป่าไม้สัก จนกว่าเจ้าพนักงานจะได้ตรวจตราให้เป็นที่เรียบร้อยก่อนจึงจะไ้เปิดป่า ให้ราษฎรรับเข้าทำคั้งประกาศและพระราชบัญญัติสองฉบับที่กล่าวมาข้างคน ต่อมา รัฐบาลเห็นว่าถ้าจะห้ามราษฎรในถิ่นที่นั้นตัดฟันไม้สักมาใช้ในการกุศล หรือสิ่งที่เป็น สาธารณประโยชน์แล้วก็จะเป็นที่เกือกรอน เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงได้ออก ประกาศอนุญาต

ให้ตัดฟันไม้ใช้การกุศลและสาธารณประโยชน์ พ.ศ. ๒๔๔๐ (ร.ถ. ๑๑๖) เพื่อเป็นการผ่อนผันโดยกำหนดไว้ว่า ธาราษฎรต้องการไม้เพื่อใช้ในการกุศลหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ให้ทำเรื่องราวมอบซื้อป่า จำนวน และขนาดของไม้ที่จะตัดพร้อมทั้งบอกสิ่งที่จะสร้างแล้วนำมายื่นต่อข้าหลวงเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการเมือง^๑ และให้ข้าหลวงเทศาภิบาลส่งเรื่องราวมอบพร้อมกับความเห็นส่งไปยังเจ้าพนักงานกรมป่าไม้ในเมืองนั้นเพื่ออนุญาตต่อไป ในกรณีที่ธาราษฎรต้องการไม้มากเกินไปก็ให้มีใบขอมายังกรุงเทพฯ และถ้าไม้ที่ต้องการอยู่ในป่าของผู้ที่ได้รับเช่าทำอยุ่ก่อนแล้วก็มีหน้าหนังสืออนุญาตจากผู้รับเช่ารับทำมายื่นต่อเจ้าพนักงานป่าไม้พร้อมกันด้วย อนึ่ง ใบอนุญาตของเจ้าพนักงานป่าไม้มีกำหนดไม่เกิน ๑ ปี และจะต้องถือราคาตอบประจำไว้ทุก ๆ ต้นด้วย^๒ ในระยะต่อมาปรากฏว่าธาราษฎรเิกทำการก่อสร้าง ซึ่งเป็นการกุศลสาธารณประโยชน์มากขึ้นกว่าแต่ก่อน และข้อบังคับที่ใช่มานั้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๐ นั้นเป็นวิธีที่ลำบากและล่าช้าไม่ทันการ รัฐบาลจึงได้จัดการแก้ไข โดยออกกฎข้อบังคับอนุญาตไม้สักใช้ในการปลูกสร้างที่ทำราชการและการสาธารณประโยชน์ พ.ศ. ๒๔๔๓ เป็นการเพิ่มเติมเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการปลูกสร้างสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ให้เจริญยิ่งขึ้น^๓

^๑ตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาล มีวิวัฒนาการมาจากตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ และข้าหลวงพิเศษกิ่งกวางมาแล้วในบทที่ ๒

ตำแหน่งผู้ว่าราชการเมือง คือ ตำแหน่งเคาสนามหลวงเดิม

^๒กข. เอกสารกระทรวงเกษตราธิการ พ.ศ. ๑๐๘ ตอนที่ ๑ เรื่องที่ ๑๘, เรื่องขอพระราชบัญญัติการป่าไม้ต่อกระทรวงมหาดไทย, ที่ ๑๐/๒๔๔๔.

^๓เฉลิม กิวิวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

ค. พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับไม้สักและไม้กระยาเลย

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการควบคุมรักษาไม้กระยาเลยและของป่าต่าง ๆ ซึ่งเป็นการควบคุมเรื่องป่าไม้ทั้งหมดโดยตรงไม่จำกัดเฉพาะไม้สักอย่างแต่ก่อน เนื่องจากไม้ชนิดอื่น ๆ มีราคาเพิ่มขึ้นเป็นเหตุให้ผู้ถักหันมาซื้อขายกันโดยมีใ้ค่าหนึ่งถึงการสงวนพันธุ์ไม้ไว้ที่กินซึ่งเคยเป็นป่าไม้ที่มีค่าจึงกลายเป็นที่ปราศจากประโยชน์ เพราะมีการตัดไม้กันมากเกินไป หลักการของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ ให้อำนาจเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยซึ่งกรมป่าไม้สังกัดอยู่ในเวลานั้นออกกฎข้อบังคับวางระเบียบวิธีจัดการรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ ซึ่งเป็นกฎหมายสำหรับควบคุมไม้กระยาเลยโดยเฉพาะพระราชบัญญัติรักษาป่าไว้ก่อนประกาศใช้พร้อมกับกฎข้อบังคับวางระเบียบวิธีจัดการรักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ ทำให้กรมป่าไม้ต้องจัดตั้งป่าไม้ภาคเพิ่มเติมขึ้นในท้องที่ที่มีไม้กระยาเลยด้วย^๑

การป้องกันการทำลายป่าไม้จำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ซึ่งกฎหมายและข้อบังคับเหล่านี้จะต้องมีเหตุผลเป็นที่ชอบรับ เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการใช้บังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ตลอดจนกฎหมายและข้อบังคับป่าไม้จะต้องไม่เปิดช่องให้กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้สักโดยไม่มีขอบเขตได้ ทั้งนี้การที่รัฐบาลออกกฎหมายและข้อบังคับก็เพื่อไว้บังคับให้บุคคลปฏิบัติอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายและข้อบังคับกำหนดไว้^๒ แต่จากพระราชบัญญัติป่าไม้ถึงได้กล่าวมาแล้วนี้พอสังเขปก็จะพบว่า การบริหารงานและการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น

^๑ เณลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๘ - ๑๒๐.

^๒ สมบูรณ์ แรกศิลป์, "นโยบายคุ้มครองป่าไม้สัก" วารสารธรรมศาสตร์, ๕(มิถุนายน - กันยายน, ๒๕๑๘) : ๗๗.

ไม่สามารถลดการลักลอบตัดไม้ได้ ทั้งนี้เพราะจากหลักฐานทางเอกสารก็ยังไม่ปรากฏว่า มีการลักลอบตัดไม้และขโมยไม้อยู่เสมอ จนกระทั่งรัฐบาลต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไข กฎหมายให้รัดกุมและเพิ่มบทลงโทษ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายป่าไม้อย่างเกิวยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะควบคุมการลักลอบตัดไม้ได้ แต่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการป้องกันป่าไม้^๑ นอกจากนั้นงบประมาณในการป้องกันและปราบปรามของกรมป่าไม้มีไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าในทางปฏิบัติแล้ว รัฐบาลไม่สามารถใช้เครื่องมือทางกฎหมายมาใช้บังคับให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพราะขาดเจ้าหน้าที่ป่าไม้^๒ และไม่มีประสานงานร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจากหน่วยงานต่าง ๆ^๓ การออกกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในเรื่องการไร่ไม้เพื่อสาธารณประโยชน์และการกุศลนั้น รัฐบาลก็ได้คำนึงถึงความเหมาะสมและความยุติธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในขณะนั้นอยู่แล้ว

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๘ อ้างจาก Jamtoel Kongsar, "Discrepancy in the Administration of Forest Protection Policy" Thai Journal of Development Administration, Vol. 9. No. 3 (July, 1969), p. 492.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

^๓ จากการสัมภาษณ์ คุณหญิง โชติช่วง หัวหน้างานกฎหมายและกฎหมายศึกษา ภาควิชาพัฒน นิติกรงานกฎหมาย กองคุ้มครอง กรมป่าไม้, ๘ มีนาคม ๒๕๒๖ พอจะสรุปถึงอุปสรรคในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายได้คือ เจ้าหน้าที่งานป่าไม้และเครื่องมือในการปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ไม่มีการประสานงานร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐบาล กฎหมายป่าไม้ไม่มีความสอดคล้องกับกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และกฎหมายพาณิชย์ และประการสุดท้าย ก็ คำนึงถึงของคนในสังคมยังไม่มีความเข้าใจและทราบซึ่งถึงคุณค่าของป่าไม้ว่ามีความสำคัญซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบด้วยกัน.

นโยบายการให้สัมปทานทำป่าไม้

ก่อนที่จะกล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลในการให้สัมปทานทำป่าไม้ก็จะกล่าวถึงประเภทของผู้ทำป่าไม้ก่อน กล่าวคือ ผู้รับเช่าทำป่าไม้ในมณฑลพายัพเดิมมีอยู่ ๒ พวก คือ บริษัทฝรั่งชาวต่างประเทศ และคนพื้นเมืองบริษัทฝรั่งทำการตัดฟันและชักลากไม้ ไม้ซุง ไม้ เลื่อย ไม้ ถอดจนส่งไม้ไปขายยังต่างประเทศ ส่วนคนพื้นเมืองทำการตัดฟันชักลากไม้และขายไม้เท่านั้น การรับซื้อไม้และเลื่อยไม้มีน้อย โดยเฉพาะการส่งไม้ไปขายยังต่างประเทศ คนพื้นเมืองต้องขายให้พวกบริษัทหรือส่งไปอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่าบริษัททำป่าไม้ชาวต่างประเทศมีบทบาทในการทำไม้ภายในประเทศมากกว่าคนพื้นเมือง เพราะฉะนั้นนโยบายการให้สัมปทานทำป่าไม้ของรัฐบาลภายหลังจากถึงกรมป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๓๕ นั้น ส่วนใหญ่จะหมายความถึงนโยบายในการให้สัมปทานทำป่าไม้แก่บริษัทชาวต่างประเทศมากกว่า เพราะคนพื้นเมืองทำป่าไม้นอกราย ทั้งนี้เนื่องจากการทำป่าไม้ต้องใช้ทุนมาก คนพื้นเมืองหรือเจ้านายบางรายที่มีทุนไม่พอแก่ต้องการจะทำไม้ก็มักต้องกู้ยืมเงินของบริษัทชาวต่างประเทศที่ทำป่าไม้ใหญ่ ๆ ที่มีทุนมากกว่าทำป่าไม้ และฝ่ายบริษัทที่ใหญ่ก็ได้ประโยชน์ เพราะต้องการซื้อไม้อยู่แล้ว ส่วนวิธีที่บริษัทใหญ่เงินนั้นมักทำเป็นสัญญาซื้อไม้ และให้เงินที่กู้เป็นเงินล่วงหน้าค่าไม้ ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้เองก็ทำให้การทำป่าไม้ของบริษัทเมื่อเปรียบเทียบกับคนพื้นเมืองแล้วผิดกัน เพราะบริษัทที่มีทุนมากกว่าอาจจ้างผู้ชำนาญงานค่าป่าไม้และกล้าลงทุนทำป่าไม้มากกว่าคนพื้นเมือง ประกอบกับบริษัทต่างประเทศมีหลายบริษัท ผลเสียจึงตกอยู่กับรัฐบาลไทย เพราะบริษัททำป่าไม้ของชาวต่างประเทศย่อมต้องการจำนวนไม้มาก รัฐบาลต้องคอยควบคุมห้ามปรามไม่ให้ตัดไม้จำนวนมากเกินไปจนไม้โตไม่ทันตัด ครั้นกาลข้างหน้าเข้าบริษัทที่ขาดผลประโยชน์ รัฐบาลต้องผ่อนผันกันเรื่อยมา นอกจากนั้น

กจร. ร.๕ กษ.๕.๑/๕, เรื่องป่าไม้แมต้ามืองสอง, ตอนที่ ๔ ข้อวินิจฉัยวิธีการทำป่าไม้หลักและถ่าน (๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖ - ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐).

เมื่อรัฐบาลได้จัดการอนุญาตให้ทำป่าไม้ในมณฑลพายัพเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ ใ้ลอนุญาตให้
เจ้านายหรือคนพื้นเมืองทำป่าไม้ส่วนหนึ่ง แต่แทนที่เจ้านายหรือคนพื้นเมืองจะทำป่าไม้
ด้วยทุนรอนและสวาทนระของตนเอง กลับไปรับเงินล่วงหน้าจากบริษัทต่างประเทศแล้ว
ตั้งให้บริษัทนั้น ๆ เป็นผู้ทำการแทนบ้าง หรือไม่ก็โอนสิทธิ์ในการทำป่าหรือโอ่งไม้ที่ได้
ตั้งแล้วไว้แก่บริษัทชาวต่างประเทศบ้าง เพราะฉะนั้นอาจสรุปสาเหตุที่ป่าไม้ตกไป
อยู่ในมือบริษัทชาวต่างประเทศ คือ

๑. ป่าไม้ในมณฑลพายัพ เกือบอยู่ในความปกครองของเจ้าผู้ครองนคร ซึ่ง
เป็นผู้มีอำนาจในขณะนั้น และไ้ขายป่าไม้ให้แก่ชาวต่างประเทศ ครั้นต่อมาเมื่อจัดการ
ป่าไม้ตกมาอยู่กับรัฐบาล พวกบริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศเหล่านี้ก็ยังงกกำเนินการต่อ
มากาย

๒. เมื่อรัฐบาลได้เข้าควบคุมกิจการป่าไม้ รัฐบาลได้พยายามที่จะสนับสนุน
สบุให้คนพื้นเมืองได้ทำป่าไม้มากขึ้น โดยไ้แบ่งขนาดป่าให้เล็กลงพอดั้ความสามารถ
ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ จะรับทำได้ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะในที่สุด พวกนี้ก็
เอาสัมปทานการทำป่าไม้ไปขายให้บริษัทชาวต่างประเทศ

วิธีการที่รัฐบาลไทยให้ออนุญาตบริษัทป่าไม้ต่าง ๆ รับเช่าทำป่าไม้ก็แตกต่าง
กันไปตามเหตุผลและความพอใจของรัฐบาล ไม่มีแบบแผนการพิจารณาอนุญาตให้รับเช่า
ทำป่าไม้ ถึงความเห็นของกรมหลวงดำรงราชานุภาพที่ทรงกล่าวว่า

. . . วิธีการที่จะให้ออนุญาตรับเช่าทำป่าไม้ทุกวันนี้เป็นการที่ไ้ความมุ่งความพอใจ
ของรัฐบาล เพราะการที่ป่าไม้ของบริษั้ทั้งหลายต่างกัน เป็นถนกว่า ป่าไม้
ที่ใหม่บริษั้ยอมเบยเบอรับทำไ้มีกำหนดเพียง ๒ ปี แล้วเริ่มกฤตฤตณะ
๒ ฐเปย แต่บริษั้สยามขอเรสต่ออนุญาตให้ทำไ้ ๑๐ ปี เริ่มกฤตฤตณะ
๑๐ ฐเปย ที่ไ้เป็นกั้ปี กายบริษั้ยอมเบยเบอมาไ้ทำป่าหลายป่า แต่บริษั้
สยามขอเรสต่อมีอยู่ป่าเดียวเท่านั้น การที่ให้ออนุญาตต่างกันเช่นนี้มีอีกหลาย

ประการ เพราะพื้นที่ป่าไม้ก็วิธีทำย่อมมีต่างกันโดยมาก เพราะฉะนั้นจึงให้
เหมือนกันไม่ได้ ต้องพิจารณาให้ตามเหตุผลและความพอใจของรัฐบาล . . .^๑

เมื่อรัฐบาลไม่มีหลักเกณฑ์หรือแบบแผนในการพิจารณาการค้าของอนุญาตทำป่าไม้
เป็นการแน่นอนแล้วก็ทำให้การดำเนินงานในด้านการให้สัมปทานทำป่าไม้เป็นไปอย่าง
ความลำบากมาตั้งแต่แรกตั้งกรมป่าไม้^๒ ตัวอย่างเช่น เรื่องการแบ่งเนื้อที่เพื่อทำป่าไม้
ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก กรมป่าไม้ไม่มีวิธีพิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

๑. ลำดับสำหรับสองไม้ โดยมากกรมป่าไม้มักจะพิจารณาให้ลำดับให้
ในการสองไม้ลำดับหนึ่งกับบริษัทผู้ขอสัมปทานทำไม้หนึ่งบริษัท แต่ในบางกรณีที่มีป่ามี
เนื้อที่มาก กรมป่าไม้ก็ยอมให้มีบริษัทมากกว่าบริษัทเดียวใช้ลำดับร่วมกันในการสองไม้

๒. ขนาดของป่า กรมป่าไม้พิจารณาโดยใช้ขนาดของป่าเป็นเกณฑ์ แต่ก็
ใช้เป็นหลักไม่ได้ เพราะป่าที่มีขนาดใหญ่บางครั้งก็มีจำนวนไม้น้อย ในขณะที่ป่าบาง
แห่งขนาดเล็กแต่มีจำนวนไม้มาก บริษัทผู้ขอสัมปทานทำไม้ปรารถนาทำไม้ในป่าที่มี
จำนวนไม้มาก ถึงแม้จะเป็นป่าขนาดเล็กก็ตาม ทำให้รัฐบาลต้องถอยร่นในตัวในเรื่อง
ขนาดของป่า เพราะใช้เป็นหลักไม่ได้แน่นอน

๓. จำนวนไม้ วิธีตั้งกรมป่าไม้ได้กำหนดจำนวนไม้ที่บริษัททำไม้ขอจะทำได้

ศูนย์วิทยพัทยาการ

^๑ กจช. ร.๕ ม.๑๖.๑/๒๕, เรื่องอุปทูตอังกฤษร้องว่ารัฐบาลสยามอนุญาต
งานไม้ไม่ได้อ่านาจนเสมอกัน, (๑๔ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๕) กรมหลวงดำรงราชานุภาพ
ทูตกรมหลวงเทเวศร์วงษาโรประการ.

^๒ กจช. ร.๕ - ๗ กษ.๕.๑/๒, เรื่องบริษัทแองโกลสยาม (เดิมชื่อ
(สยามฟอเรสต์) ทำป่าไม้ถ่านต่าง ๆ (๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๑ - ๑๐ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๖๕.

ในป่าแต่ละแห่งที่อนุญาตซึ่งกรมป่าไม้ต้องใช้เจ้าหน้าที่งานออกไปสำรวจจำนวนไม้ในที่

จากวิธีการพิจารณาเรื่องการแบ่งเนื้อที่ป่าเพื่อทำป่าไม้ของรัฐบาลก็พอจะกล่าวได้ว่ารัฐบาลไม่มีระเบียบที่ใช้เป็นมาตรฐานในการสัมปทาน แต่มีหลักการว่าจะไม่ให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับชาติหนึ่งชาติใดเป็นพิเศษ^๒

รัฐบาลมีนโยบายให้บริษัทป่าไม้ของชาติต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการป่าไม้ในเขตลพพำยได้ เพราะไม่ต้องการให้มีแต่บริษัทป่าไม้อังกฤษเพียงชาติเดียว^๓ แต่บริษัทป่าไม้ของชาติเล็ก ๆ เช่น เคนมาร์ก บริษัทอังกฤษมักครอบครองอยู่เสมอจนในที่สุดต้องขายกิจการป่าไม้ที่มีอยู่ให้แก่บริษัทอังกฤษ เช่น บริษัทคอมเบย์เบอร์มา ซึ่งเป็นบริษัทที่ใหญ่มีอำนาจอิทธิพลและกำลังเงินมากกว่าบริษัทอื่น ๆ และมีจุดประสงค์ต้องการผูกขาดการทำกิจการป่าไม้ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาแต่เพียงชาติเดียวเท่านั้น^๔ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า มร.สะเลด เจ้ากรมป่าไม้จะเคยเสนอนโยบายให้รัฐบาลให้

^๑ กจช. ร.๕ ม.๑๖.๒/๑๖, เรื่องมองซิเออร์ซีมอน ขอคอนเสชชันทำป่าไม้ที่เมืองเชียงแสน, (๑๔ มกราคม ร.ถ. ๑๒๑ - ๑๕ สิงหาคม ร.ถ. ๑๒๒) ที่ ๑๘๔/๕๖๘๑.

^๒ กจช. ร.๕ ม.๑๖.๑/๒๕, เรื่องเดียวกัน, ที่ ๒๘๘, ๕๒๘๘ (๒ สิงหาคม พ.ถ. ๒๔๘๖).

^๓ กจช. ร.๕ ม.๑๖/๑๓, เรื่องจัดการกรมป่าไม้.

^๔ กจช. ร.๕ ม.๑๖.๑/๒๕, เรื่องเดียวกัน, กรมหลวงคำรงราชานุภาพ ผู้ล กรมหลวงเทเวศร์วงษาโรประการ (๑๔ สิงหาคม ร.ถ. ๑๒๒).

^๕ กจช. ร.๕ ม.๑๖/๑๓, เรื่องเดียวกัน.

ความเท่าเทียมแก่บริษัทป่าไม้ทุกชาติในการขอสัมปทานทำป่าไม้ แต่กรมหลวงดำรง
 ราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยขณะนั้นไม่ทรงเห็นด้วย และทรงคัดค้านเพราะ
 พระองค์ทรงเห็นว่า ถ้ามองดูอย่างผิวเผินก็เป็นการยุติธรรมก็ แต่พิจารณาให้
 ละเอียดแล้วจะพบว่า เป็นการเปิดช่องทางใหม่ให้บริษัทต่างชาติถือโอกาสนำเรื่องเข้ามาเป็น
 ขอร้องในการขอรับเช่าทำป่าไม้บ้าง เพื่อความเสมอหน้ากัน และในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยว
 ก็ต้องเปิดการประมูลขึ้น โฉมประมูลสูงที่สุดก็จะได้รับเช่าทำ เพราะฉะนั้นป่าไม้ก็จะตก
 ไปอยู่ในมือของบริษัทที่มีทุนมาก แต่ความจริงแล้วการประมูลกันนั้นไม่มีโอกาสที่จะทำกัน
 น้อย เพราะรัฐบาลมีความประสงค์ที่จะให้บริษัทที่รับเช่าทำเกิมนั้นไปทำต่อไป
 อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นในกรณีที่มีผู้ขอเช่าหลายรายและหลักฐานต่าง ๆ ในการขอทำ
 ไม้ พอ ๆ กัน ผู้ที่เคยทำป่าไม้มาแล้วกว่าความเรียบร้อยจะได้รับการพิจารณาจาก
 รัฐบาลก่อน แต่ตายังมีลักษณะเช่นเดียวกันนี้หลายราย รัฐบาลจะพิจารณาถึงผู้ที่ให้
 ประโยชน์แก่รัฐบาลมากที่สุด ความหลักรัฐบาลประกาศนโยบาย และวิเทโธบาย ต่อจากนั้นจึง
 นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตต่อไป^๔

^๑ กจช. ร.๕ ม.๑๖.๑/๒๕, เรื่องเกี่ยวกับ, สำเนาที่ ๓๑๓/๕๖๓๓

(๑๔ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๒).

^๒ กจช. ร.๕ ม.๑๖.๑/๑๕, เรื่องรายงานป่าไม้พระยาภิรมย์เทพ

(๑ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๑๘).

^๓ หลักฐานต่าง ๆ ในการทำไม้ ไม้แก่ ความสามารถและทุนของผู้ขอสัมปทาน
 แผนที่บอกเขตป่าและปริมาณจำนวนไม้.

^๔ กจช. ร.๕ กษ.๕.๑/๑๕, เรื่องนายอึ้งยุกหลง ลำซำ และ นายไช
 เอื้อวิทยา ขอทำป่าไม้, (๒๕ พฤษภาคม - ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒) เจ้าพระยา-
 พลเทพ ถึง จอมพลสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิจ
 (๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๘).

ในที่นี้จะขอล่าวถึงวิธีการประมูลเล็กเล็กน้อย กล่าวคือ วิธีการประมูล หมายถึงว่าผู้ขอรับอนุญาตทำป่าไม้รายโคจะให้ค่าพรีเมียม (premium) แก่รัฐบาล มากกว่ากัน โดยเอาหลักฐานมาแสดงกับรัฐบาลว่าจะทำได้อย่างไร ซึ่งหลักในการประมูลมีดังนี้คือ

๑. รัฐบาลประกาศเรียกผู้ยื่นเรื่องราวขอรับเช่าทำป่าไม้ทั่วไปให้มาทำการประมูล
๒. ใช้ประมูลโดยวิธีเปิดซอง
๓. รัฐบาลให้คณะกรรมการพิจารณาการให้สิทธิทำเหมืองแร่และทำป่าไม้ กำนับการประมูล
๔. ผู้ประมูลจะต้องนำเงินประกันมาวางต่อเจ้าหน้าที่ในเวลายื่นใบประมูล เป็นจำนวนเงิน ๕๐๐ บาท ซึ่งจำนวนเงินนี้จะคืนให้แก่ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตในเมื่อทราบผลการประมูล
๕. การประมูลให้ผู้ประมูลยื่นหนังสือแจ้งจำนวนเงินพิเศษ (premium) ที่จะให้แก่รัฐบาล เมื่อรัฐบาลตกลงอนุญาตให้แก่อุ้กทำป่าไม้แล้ว ผู้ยื่นจะต้องจ่ายเงินพิเศษให้แก่รัฐบาลเป็นงวด ๆ คือ ครั้งแรกเป็นจำนวน ๑ ใน ๓ ก่อนเซ็นสัญญา ครั้งที่ ๒ เป็นจำนวน ๑ ใน ๓ ในเดือนที่ ๑ ปีที่ ๕ ของอายุสัญญา และครั้งที่ ๓ เป็นจำนวน ๑ ใน ๓ ในเดือนที่ ๑ ปีที่ ๕ ของอายุสัญญา
๖. ผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามข้อสัญญาผูกขาดซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราชาญาตให้ทุกประการ พร้อมกับต้องเสียค่าธรรมเนียม (Ratification fee) และค่าทำป่าไม้ให้แก่รัฐบาล
๗. ผู้รับอนุญาตต้องเสียค่าภาคหลวงตามอัตราที่กำหนดไว้ในแต่ละป่า

กจช. ร.๗ กษ.๕/๑๔, เรื่องเจ้าพระยาพิชัยญาติเรียนพระราชบัญญัติ,
ที่ ๑๒๓/๓๘๓๐ (๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๔).

นโยบายการให้สัมปทานทำป่าไม้ของรัฐบาลอย่างที่ได้อธิบายมาแล้วว่าไม่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอนใช้เป็นมาตรฐานได้ การให้สัมปทานทำป่าไม้แก่บริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศแต่ละบริษัทก็มุ่งถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลักสำคัญกว่าอย่างอื่น นอกจากนี้รัฐบาลก็ยังได้คำนึงถึงนโยบายทางด้านการเมืองอีกด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างในกรณีการให้สัมปทานทำป่าไม้ในเมืองน่าน เนื่องจากป่าไม้เมืองน่านเป็นป่าที่มีเขตติดต่อกับเขตอิทธิพลของฝรั่งเศส ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลในการจัดการป่าไม้เมืองน่านก็คือความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับฝรั่งเศส ทั้ง ๆ ที่ป่าไม้สักที่เมืองน่านมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ พอป่าไม้ทั้งชาวพื้นเมืองในบังคับสยามและบริษัทป่าไม้ชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะบริษัทป่าไม้อังกฤษพยายามที่จะขอรับเช่าทำแทนนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น โดยเฉพาะพระพรหมสุรินทร์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงรักษาราชการ เมืองน่านไม่เต็มใจที่จะให้บริษัทป่าไม้ของต่างประเทศรับเช่าทำ เพราะเกรงว่าจะเกิดปัญหาทางด้านการเมืองได้ในภายหน้า จึงได้ยอมอนุญาตให้คนไทยบังคับสยามรับเช่าทำเป็นส่วนมาก เพื่อเป็นการปิดกั้นไม่ให้บริษัทป่าไม้ของชาวต่างประเทศเข้ามาขอรับเช่าทำได้^๑ โดยเฉพาะบริษัทป่าไม้อังกฤษคือ บริษัทคอมเบย์เบอร์มา ซึ่งพยายามหาทางที่จะขอรับเช่าทำป่าไม้เมืองน่านอยู่แล้ว^๒ แต่หลังจากวิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ รัฐบาลเห็นว่าท่าทีที่กล่าวมาของฝรั่งเศสและอิทธิพลของฝรั่งเศสมีมากขึ้นในดินแดนแถบนี้ รัฐบาลจึงมีความต้องการ

^๑ กจธ. ร.๕ ม.๑๖.๒/๔๓, เรื่องกรมหลวงดำรงราชานุภาพ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องหลวงนราพิทักษ์ (จีนบุตรเขย) ขอทำป่าไม้ทางนายม นานาน เมืองน่าน, (๒๒ เมษายน ร.ศ. ๑๑๔).

^๒ วรรณคดี บุญมี, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗.

ที่จะให้บริษัทป่าไม้อังกฤษเข้ารับเช่าทำป่าไม้ในเขตเมืองน่าน แทนที่จะให้แต่เงินบุญเหิน (หลวงนราธิกัษ) ซึ่งเป็นคนในบังคับสยามเป็นผู้รับเช่าทำป่าไม้เมืองน่านทุกตำบลแต่เพียงรายเดียว ตามความเห็นของพระยาทรงสุรเดช ข้าหลวงรักษาราชการ มณฑลลาวเฉียง เห็นว่าสมควรที่จะอนุญาตให้บริษัทป่าไม้ของอังกฤษได้เข้าไปรับเช่าทำป่าไม้บ้าง เพื่อเป็นการป้องกันการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศส แต่ไม่ควรที่จะให้รับเช่าทำหมด ควรจะแบ่งให้คนในบังคับไทยทำด้วย^๑ และรัฐบาลก็ต้องการที่จะให้อังกฤษได้ให้คำมั่นสัญญาว่า การที่บริษัทป่าไม้อังกฤษได้รับเช่าทำป่าไม้ในเขตเมืองน่านในป่าที่ไม่ตกดงลำแม่น้ำโขงนั้นไม่ได้ให้สิทธิตลอดไป รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดอายุของสัญญาที่บริษัทจะมีสิทธิเช่าทำป่าไม้ในเขตนั้น ๆ^๒

อย่างไรก็ตาม นโยบายของรัฐบาลไทยต่อการทำป่าไม้เมืองน่านนี้ก็คือต้องการที่จะให้หลาย ๆ บริษัทได้เข้ามารับเช่าทำป่าไม้เป็นคำมด ๆ ไม่ต้องการจะให้มีการผูกขาดเพียงบริษัทเดียวทำป่าไม้หมดทั้งเมือง เพราะได้สังเกตเห็นว่า การที่มีหลายบริษัทเข้ามาขอรับเช่าทำป่าไม้นั้นย่อมจะทำให้ผลประโยชน์ของรัฐบาลได้มั่นคงกว่าที่ไทยบริษัทเดียวรับเช่าทำ^๓ ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่านโยบายของรัฐบาลไทยในการให้สัมปทานทำป่าไม้เมืองน่านนี้คือการที่จะป้องกันอิทธิพลของทั้งฝรั่งเศสและอังกฤษไม่ให้เข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมือง โดยเฉพาะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นการฉวยจุด

^๑ กจช. ร.๕ ม.๑๖/๕, เรื่องพระยาราชวรานุกูล กราบทูลกรมหมื่นสมมตอมรพันธ์ ราชเลขานุการ เรื่องพระยาดุณภัก์ไถ่ผูกจากดงกับเจ้านคร เมืองน่าน เรื่องจะจัดการป่าไม้ในเมืองน่านให้เป็นการเรียบรอยตลอดไป, (๒๐ พฤษภาคม ๒๐ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๕).

^๒ บรรณสิทธิ์ ฤกษ์มี, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๓.

^๓ กจช. ร.๕ ม.๑๖/๕, เรื่องเดียวกัน.

อำนาจซึ่งกันและกัน^๑ เพื่อรักษามลประโยชน์ไว้ให้ไกลมากที่สุดเท่าที่จะทำได้นั่นเอง แต่เรื่องป่าไม้เมืองน่านก็ยังไม่ยุติได้ง่าย ๆ ทั้งนี้เพราะบริษัทอมเบย์เบอร์มาไม่ยอมรับข้อเสนองของรัฐบาลไทยที่ใหม่บริบทสัมปทานเข้าไปคำป่าไม้เมืองน่านตลอดลำน้ำปิงและลำห้วยที่ไหลลงแม่น้ำโขง แกบริษัทยกของกรที่จะขอทำป่าไม้ที่มีลำห้วยไหลลงแม่น้ำน่านและแม่น้ำยมเท่านั้น ซึ่งเป็นการก้ำกึ่งถึงผลประโยชน์ส่วนตนของบริษัทมากกว่าที่จะช่วยรักษามลประโยชน์ของไทยไว้และอีกทั้งอังกฤษเองก็ไม่ต้องการที่จะเผชิญปัญหาโดยตรงกับฝรั่งเศสอีกด้วย^๒ ซึ่งพระยาราชวรานุกูลราชปลัดทูลฉลองได้มีหนังสือกราบทูลพระเจ้าอนงยา เฮอร์มหันสมมตอมรพันธุราช เลขาณูการว่า

. . . การเป็นเช่นนี้ มาตราจตุเห็นว่าบอมเบย์เบอร์มาบริษัทยกหาผลประโยชน์ในทางที่จะไกลเกินมากมาอย่างยิ่งกว่านี้ถึงประโยชน์ของเรา บ้าง กิ่งนี้มงายให้ไปก็เห็นทางจะเสียเปรียบมากกว่าไปเปรียบ เราก็ต้องดูแลรักษาประโยชน์ของเราไว้ การที่จะเกี่ยวข้องกับฝรั่งเศสในเวลาอันชั้ปคัยอังกฤษกับฝรั่งเศสก็กำลังปลุกฆาตารือกันไม่ตกลงประการใด เราควรที่จะสงบรอสิ่งไวก่อนดีกว่า เมื่อเขาตกลงเป็นที่พอใจของเราประการใด การที่จะให้ปันผลประโยชน์ แก่คนฝ่ายใดก็ให้ฤทธิครองสนองคุณตามควรดีกว่าที่จะลงทุนหมายนำขอบุญ คิดเห็นดังนี้จึงตกลงว่าจะสงบไว้ ถ้าฝ่ายอังกฤษหรือฝรั่งเศสจะมาขอป่าไม้เมืองน่านในเวลาใด ที่พระยาทรงสุรเดชก็จงชักใหลงมาที่กรุงเทพฯ

^๑ วรรณชลิย์ บุญมี, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๓.

^๓ กจช. ร.๕ ม.๑๖/๕; เรื่องเดียวกัน, ที่ ๑๘๕/๕๔๗๕ (๒๐ พฤษภาคม

เมื่อนโยบายการให้สัมปทานการทำไม้ของรัฐบาลมีลักษณะกึ่งที่ใดกล่าวมาข้างต้นแล้วนี้เอง จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลังอีกหลายปัญหา ซึ่งจะได้พิจารณาถึงปัญหาที่สำคัญ ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการให้สัมปทานทำป่าไม้ของรัฐบาลดังต่อไปนี้คือ

๑. ปัญหาเรื่องการกานไม้ เมื่อผู้เช่าทำป่าไม้ได้รับสัญญาให้ทำการป่าไม้ได้แล้วก็เริ่มดำเนินการตัดฟันไม้ แต่การดำเนินการตัดฟันไม้จะต้องมีวิธีการเป็นขั้น ๆ โดยเฉพาะการตัดฟันคนสักซึ่งมีขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องทำให้กายเสียก่อนอย่างน้อย ๒ ปี จึงจะลดย่นำได้ แต่บางครั้งผู้รับเช่าทำป่าไม้ก็ตัดไม้สดลงมากก็มีบ้าง ถ้าเป็นไม้สดมักจะจมน้ำสูญหายไป หรือจมนกโคกลนขวางไม้อื่น ๆ อีกมาก จึงต้องทิ้งไถแห้งก่อนแล้วค่อยลากลงน้ำ ถ้าฟันไม้สด ๆ ลงทิ้งไว้กับพื้นดินเพื่อให้แห้งมักจะถูกไฟไหม้และไม่แห้งเร็ว ถึงจะแห้งก็ไม่แห้งสนิทก็เหมือนกับไม้ที่ทำให้กายแล้วยืนแห้งอยู่ การที่ทำให้ไม้ตายเรียกกันว่า "กานไม้" คือฟันไม้ให้เป็นวงรวมโคนต้นแนวกว้างประมาณ ๒ - ๓ นิ้ว ให้ลึกถึงแก่น^๑ เมื่อต้นไม้แห้งพอใช้ได้แล้วก็ฟันให้ล้มลงแล้วตัดเป็นซุงคนหนึ่งหรือหลายคนสำหรับนำเอาออกมาเจาะรูซุงที่โคนต้น เพื่อเอาโซรอยแล้วโซซางลากตามระยะทางออกมาให้ถนัดน้ำเพื่อล่องลงมากองภูเขา^๒ ซึ่งระยะทางที่จะลากไม้ซุงลงมากองในลำแม่น้ำนั้นก็แล้วแต่ป่าไถและไถอน้ำ คนที่รับเหมาตัดฟันก็จะตัดไม้ที่ไถล่น้ำก่อนเป็นธรรมดา เมื่อหมดแล้วก็ต้องเข้าไปหาในป่าลึก ๆ ขึ้นไปทุกที่ พอลากมาได้แล้วก็รวมซุงไว้ที่ริมฝั่งแม่น้ำรวมไว้ให้ไถแห้งละมาก ๆ ผู้ที่รับเหมาตัดฟันไม้ก็จะบอกไปยังผู้รับเช่าทำป่าไม้ ๆ ก็จะไปรับไม้ แล้วจึงแจ้งไปยังกรมป่าไม้ เพื่อขอให้มาตีตราค่าตอ เมื่อเจ้าหน้าที่งานตีตราค่าตอออกมาตรวจไม้พร้อม

^๑วรรณชสิทธิ์ ญูมี, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖.

^๒เรื่องเดียวกัน.

กับผู้นับเช่าทำป่าไม้ ๆ ก็รับเอาไม้แต่ที่ไซโคแล้วตัดรากของถนนลงไป พร้อมกับตราที่
ตัดรากตัด ส่วนไม้ที่เสีย^๑ ไม้ต้องเสียค่าตัด^๒

ปัญหาเรื่องการค้างานไม้เกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลพบว่าผู้นับเช่าทำป่าไม้มีอุปบายใน
เรื่องงานไม้วิธีหนึ่งคือ พอจวนจะหมดสัญญาที่รับเช่าทำแล้ว มักถากไม้ให้ขึ้นตายค้าง
ป่าไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อไซเป็นข้ออ้างกับรัฐบาลในเวลาขอขยายสัญญาว่าไถ่ลงทุน
รอนไว้ในการค้างานไม้มาก ถ้ายบริษัทไม่ได้รับเช่าทำต่อไป ไม้ที่ถากนั้นก็จะถูและไฟไหม้
กรมป่าไม้จึงคิดแก้ไขเสียใหม่โดยเป็นผู้รับงานไม้เสียเอง ไม่ยอมให้ผู้นับเช่าทำการงาน
ไม้ต่อไป ในเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนานความ
เห็นว่า

. . . การที่ขยายเวลาออกไปโดยว่าไม่ยื่นต้นกางอยู่ในป่านั้นแปลว่าไม่จริง
เป็นแต่เริ่มต้นของการที่จะขุดงานไม้ต่อไปอีกเท่านั้น เมื่อสิ้นกำหนดแล้วไม้จะ
ไม่ยื่นต้นกางอยู่ในป่าอีกก็ไม่มี เพราะเจ้าพนักงานป่าไม้ไม่มีคนพอที่จะตรวจ
ตราอันใด คงเป็นมัจฉัยกันต่อ ๆ ไป ดังนี้เมื่อกำลังไม้พอที่จะหาความถูกต้อง
ซึ่งทั้งใจใค้ก็จำจะตองโรยไป แลการเรื่องนี้ก็เป็นอันอนุญาตไปแล้วไม่มีทางที่
จะแก้ไขอย่างไร เป็นแต่ต่อไปภายนาจะเป็นอย่างไรก็ให้ตรงไปตรงมาดีกว่า
ตองอุปบาย . . .^๓

อย่างไรก็ตาม กรมป่าไม้ก็ไม่สามารถจะงานไม้ให้กับบริษัททำป่าไม้
ได้หัวถึง เพราะขณะนั้นเจ้าพนักงานป่าไม้ยังมีไม่มากพอที่จะงานไม้ให้ ดังนั้นรัฐบาล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ ไม้ที่เสียแล้วไม้ต้องเสียค่าตัด คือ ไม้ที่มีขนาดเล็กหรือมีตำหนิแล้วแต่ผู้
รับเหมาจะเห็นว่าทำให้ขาดผลประโยชน์ของตนก็ไม่ตองการ ส่วนมากไม้พวกนี้มักนำ
มาใช้ในพื้นบ้าน.

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗.

๓ กจข. ร.๕ ม.๑๖.๖/๑๖, เรื่องอนุญาตให้ผู้มีชื่อรับทำป่าไม้ค้าปลีกต่าง ๆ,

ที่ ๑๘๒๐/๓๐๗๘ (๒๕ กันยายน ร.ศ. ๑๒๕).

จึงได้ออญาตราให้ผู้ซื้อรับเช่าทำป่าไม้ทำการงานไม้เองได้ แต่จะต้องให้เจ้าพนักงาน
ป่าไม้เป็นผู้ตรวจและบริษัทจะต้องฟังคำแนะนำของเจ้าพนักงานถึงวิธีและแบบที่จะ
งานไม้^๑ นโยบายในเรื่องการงานไม้เองของรัฐบาลนี้มาบรรลุลดอย่างจริงจังในปี
พ.ศ. ๒๔๖๑ โดยกรมป่าไม้ได้จัดตั้งกองงานไม้สักในป่า^๒ กิจการของกองงาน
ไม้ได้ดำเนินการมาจนกระทั่งล้มเลิกลงในปี พ.ศ. ๒๔๘๐^๓

๒. ปัญหาเรื่องระยะเวลาการให้สัมปทานทำไม้

เมื่อถึงกรมป่าไม้ใน พ.ศ. ๒๔๓๙ รัฐบาลได้ทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสัญญาการอนุญาตให้สัมปทานทำไม้ให้รัดกุมขึ้น โดยกำหนดให้มีระยะเวลาในการ
ทำป่าได้ ๖ ปี^๔ ซึ่งสัญญาอนุญาตทำป่าไม้ ๖ ปีแรกหมดอายุลงใน พ.ศ. ๒๔๔๕ รัฐบาล
จึงได้เปิดป่าในส่วนที่ยังไม่ได้อำนาจให้บริษัทรับเช่าทำต่อไปอีกเป็นเวลา ๖ ปี ซึ่งสัญญา
ครั้งนี้หมดอายุใน พ.ศ. ๒๔๕๑ รัฐบาลจึงได้คิดปรับปรุงขยายระยะเวลาการให้สัมปทาน
ทำไม้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะได้รับคำร้องเรียนจากบริษัททำป่าไม้วาระระยะเวลา ๖ ปีนั้น
น้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถตัดไม้ได้ไ้ขนาดตามที่กรมป่าไม้กำหนด นอกจากนี้ก็
เป็นการเปลืองค่าใช้จ่ายอีกด้วย บริษัททำไม้ของชาวต่างประเทศมักจะได้เหตุผลว่า

บริษัทขอว่าถ้าสัญญารับเช่าทำเวลายาวออกไป จะมีเวลาเลือกตัดไม้
ให้ไ้ขนาดตามที่กรมป่าไม้ต้องการ ในวิธีการรักษาไมรรายไปทั่วทั้งเนื้อที่ป่าได้

^๑วรรณคดีชัย ภูมิ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๐.

^๒เฉลิม กวีวรรณ, นโยบายการป่าไม้และประวัติการป่าไม้ของประเทศไทย,
หน้า ๑๒๘.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕.

^๔กจร. ร.๕ ม.๑๖.๒/๕, เรื่องบัญชีป่าไม้ขยายสัญญาให้บริษัทรับเช่าทำ,
(๒๓ กันยายน ร.ศ. ๑๒๖),

และถ้าใช้สรวอยจะเบาลงไ้มาก ถ้าได้รับสัญญาขายออกไปเช่นนี้ บริษัทรับจะ
ขึ้นเงินกาตอไมให้ควย . . . °

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วยกับเรื่องการขยาย
เวลาให้สัมปทานทำไม้ว่า

. . . . ในส่วนต้นมันก็เป็นหลับท่าอนุญาต แต่เห็นว่าถึงโดยจะไม่อนุญาตยาว
เช่นนี้ ก็เคยชื้อตอทีละเล็กละน้อยอยู่เสมอ ออกจะไม่ใ้กร เกยไมอนุญาต ก็
อนุญาตเสียไ้ยาวทีเกียวเช่นนี้ แต่กลับไ้ประโยชน์ ทองนี้ว่าเพื่อกีว่า
. . . . °

สำหรับ มร.สะเลค มีความเห็นว่าการจักป่าไม้เพื่อมิให้ไม้สักสูญพันธุ์นั้น
ควรจักแบ่งป่าไม้ทุก ๆ ป่าออกเป็น ๒ ภาค แล้วนับจำนวนไม้ขนาดใหญ่ที่พอจะจักขาย
ไ้ในแต่ละภาคออกเป็น ๑๕ ส่วน แล้วอนุญาตให้ผู้รับเข้าทำตัดไม้ออกไ้ไ้ละส่วน
เพราะฉะนั้นเนื้อที่ป่าแห่งหนึ่งจะสามารถแบ่งไม้ออกไ้ถึง ๓๐ ส่วน พอตัดไ้ในเวลา
๓๐ ปี ถ้าขยายสัญญาออกไปให้มีเวลาถึง ๓๐ ปีแล้วให้ผูรับเข้าทำป่าไม้ทำภาคละ
๑๕ ปี โดยวิธีการปิดอีกภาคหนึ่ง พอครบ ๑๕ ปีแรกก็เปิดป่าภาคนี้ แล้วให้บริษัททำ
ในภาคที่สองต่ออีก ๑๕ ปี ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งฝ่ายรัฐบาลและบริษัทผู้รับเข้าทำ คือ
ฝ่ายกรมป่าไม้จะไม่ไ้มีความสะดวกในการตรวจตราและรักษาป่าไม้ไ้โดยเต็มที่ตลอด
จนลกล่าใช้ขายควย ส่วนฝ่ายบริษัทผู้รับเข้าทำก็จะไ้มีเวลาเตรียมการทำป่าไม้ไม่ต้อง
รีบร้อนและลกล่าใช้สรวอยของบริษัทลงไ้^๓ นอกจากนี้ยังถูกตองในหลักวิชาการป่าไม้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

° กช. ร.๕ ม.๑๖/๑๓, เรื่องจักรการกรมป่าไม้, ที่ ๑๔๘/๖๐๕๖
(๒๕ กรกฎาคม ร.๓. ๑๒๗).

๒ เรื่องเดียวกัน, ที่ ๘๘/๖๕๐ (๒๕ กรกฎาคม ร.๓. ๑๒๗).

๓ รายละเอียดเรื่องเหตุผลในการที่รัฐบาลให้สัมปทานการทำป่า ๓๐ ปี
กล่าวในบทที่ ๑ แล้ว.

ที่ว่าไม้ชั้นรองจะเติบโตเป็นไม้ไผ่ขนาดต้องกินเวลาถึง ๓๐ ปี^๑ การให้สัมปทาน
ทำป่าไม้ตามโครงการ ๓๐ ปีนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งระยะเวลาสิ้นสุดโครงการ
การนี้คือในราว พ.ศ. ๒๔๘๒^๒

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขยายระยะเวลาการให้สัมปทานทำป่าไม้ออกไป
ถึง ๓๐ ปี ก็คือเรื่องเงินค่ารังไฟ ภิรมเมื่อครั้งที่รัฐบาลกำหนดเวลาทำสัญญารับเช่า
ทำป่าไม้เพียง ๒ ปี ค่ารังไฟหนึ่งสัปดาห์ฉบับหนึ่งปีละ ๒๐๐ บาท ค่าประทัมตรา
รังไฟอีก ๑๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๑,๓๐๐ บาท เป็นอัตราเช่นนี้มาจนกระทั่ง
พ.ศ. ๒๔๕๑ เริ่มมีการให้สัมปทานทำป่าไม้ออกไปถึง ๓๐ ปี โดยรัฐบาลอนุญาต
ให้บริษัททำไม้ในภาคแรกซึ่งแบ่งเป็น ๑๕ ส่วน (หรือ ๑๕ แปลงตัดพื้น) เพราะฉะนั้น
ในภาคแรกนี้ใช้เวลา ๑๕ ปี กรมหลวงดำรงราชานุภาพทรงเห็นว่าในระหว่าง ๑๕ ปี
นี้ ถ้ารัฐบาลจะเรียกค่ารังไฟหนึ่งสัปดาห์ทำป่าไม้แก่บริษัททำป่าไม้ในอัตราเดิมคือ
ค่ารังไฟปีละ ๒๐๐ รวม ๑๕ ปี เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท ค่าประทัมตรารังไฟอีก
๖๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาทนั้นราคาสูงเกินไป เห็นควรให้บริษัททำ
ป่าไม้เสียค่ารังไฟหนึ่งสัปดาห์ฉบับหนึ่งปีละ ๑๐๐ บาท ค่าประทัมตรารังไฟอีก ๑๐๐ บาท
รวมเป็นรายละ ๑,๒๐๐ บาท^๓ ซึ่งความจริงในเรื่องเงินค่ารังไฟนี้รัฐบาลเห็นว่าถึง
จะเรียกเก็บเป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาท ก็เป็นสิ่งที่สมควรตามเหตุผล แต่บริษัทผู้รับเช่า
ทำป่าไม้มักจะพูดเสมอว่าแพงเกินไป เมื่อรัฐบาลได้รับคำร้องเรียนมากเข้าจึงต้อง

^๑ เฉลิม กวีวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๐.

^๒ เทียม กมกฤษ, ป่าไม้ในประเทศไทย, หน้า ๘๘.

^๓ กจช. ร.๕ น.๑๖/๑๓, เรื่องจัดการป่าไม้, ที่ ๓๒๐/๑๒๕๕๑

ยอมลดราคากลาง^๑ เพราะฉะนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า รัฐบาลก็พยายามที่จะผ่อนผันข้อเรียกร้องของบริษัทผู้รับเขาทำป่าไม้วัย เช่นกัน

๓. ปัญหาเรื่องไม้ตกค้างป่า ผู้รับสัมปทานทำไมมีสิทธิที่จะตัดไม้ที่ตัดโค่นไว้ แต่ไม้ประสงค์จะทำออกไปนั้นออกเสียได้ ไม้ที่ตัดออกนี้โดยมากมีขนาดย่อมหรือมีคั้นก็เป็นไม้ที่มีลักษณะไม้ดี นอกจากนี้ยังมีไม้ที่มีผู้รับสัมปทานทำไปไม่ถึงหรือหลงไว้มาก ทำออกไม่ทันกำหนดเวลาที่อนุญาตบ้าง เพราะกรมป่าไม้ได้กำหนดให้บริษัทหรือบุคคลทำไม้ออกจากป่าเป็นตอน ๆ ไป เมื่อทำตอนใดเสร็จแล้ว จะกลับมาทำอีกไม้ได้ กรณีผู้รับอนุญาตได้ทำไม้ตามพบตอนนั้นไปแล้ว ปรากฏว่าไม่ถึงกล่าวคั้นยังมีอยู่ในป่าอีกเป็นจำนวนไม่น้อย ถ้าถึงไว้ก็เป็นอันตราয়สูญหายไป กรมป่าไม้จึงเห็นควรจัดให้ไม้ที่ตกค้างอยู่ในป่าเกิดประโยชน์ขึ้น โดยให้ราษฎรในท้องที่ใดมีอาชีพในทางทำไม้กันด้วย เพราะไม้ที่ทิ้งอยู่ในป่าอาจนำมาจำหน่ายในท้องที่พอได้กำไรอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงได้วางระเบียบการทำไม้กลางป่าขึ้น^๒ ก็ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ กรมป่าไม้ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ขอขมบังคับว่าด้วยการอนุญาตไม้ขอนนนไพร และไม้ที่ตัดโค่นไว้แล้วในป่าสัมปทานภาคปิดและในป่าที่หมดอายุสัมปทานแล้วด้วย ซึ่งถือเป็นแบบอย่างของการอนุญาตทำไม้กลางป่า ทั้งนี้เพื่อเป็นการหารายได้ให้แก่รัฐบาลแทนที่จะปล่อยให้ไม้เหล่านั้นผู้ตั้งอยู่ในป่าโดยเปล่าประโยชน์^๓ แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้มีไม้มากพอ รัฐบาลจึงอนุญาตให้ราษฎรที่มีทุนรอนน้อยได้มีโอกาสทำไม้ที่ตกค้างในป่าด้วยเช่นกัน ซึ่งก็มีผู้นิยมทำกันมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ เรื่องเดียวกัน, ที่ ๑๕๗/๑๖๕๖, (๒๐ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๗).

^๒ เทียม กรมกฤษฎ, ป่าไม้ในประเทศไทย, หน้า ๕๓.

^๓ เฉลิม ศิริวรรณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

เพราะทางชนลาคไม้มีอยู่แล้ว และรัฐบาลได้ถือกำเนิดในอิศราท่า แต่ในระยะ
หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ สินคาไม้มีราคาเพิ่มขึ้น ได้มีผู้แวมอ้างการทำไมกลางป่า
โดยลักลอบตัดฟันไม้สักสด และอ้างว่าเป็นไมกลางป่าออกมาเป็นจำนวนมาก เจ้า
พนักงานไม่อาจควบคุมป้องกันหรือปราบปรามได้ทั่วถึง ดังนั้นกรมป่าไม้จึงได้ยกเลิก
วิธีการทำไมกลางป่าเสียเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐^๑

จากหลักฐานทางเอกสารได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะการให้อนุญาตทำป่า
ไมของรัฐบาลแก่บรรดาบริษัทป่าไม้ชาวต่างชาติหลายบริษัทที่ได้มาลงทุนทำป่าไม้ใน
มณฑลพายัพว่าแต่เดิมมานั้นประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ คือ

๑. มีค่าเสนอของเจ้ากรมป่าไม้
๒. เสนอบทเจ้ากระทรวงเห็นชอบด้วย
๓. เมื่อเสนอบทกับเจ้ากรมป่าไม้เห็นชอบแล้วจึงนำความขึ้นกราบบังคม

ทูลขอรับพระ ราชทานพระบรมราชาอนุญาตต่อไป

เหตุผลที่ต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ นี้ เพราะการขอสัมปทานทำป่าไม้มักมี
การแก่งแย่งชิงผลประโยชน์กันด้วยอุบายต่าง ๆ ใครได้สัมปทานทำไม้ก็พอใจ ใคร
ไม่ได้ทำก็หาเหตุใส่ร้ายเจ้าหน้าที่ นอกจากนั้นยังมีบุคคลภายนอกเข้ามาแทรกแซงใน
การขอสัมปทานทำป่าไม้อยู่ ๓ ประเภทด้วยกันคือ

๑. พวกนายหน้า คือ ผู้ที่ขอสัมปทานทำป่าไม้เพื่อให้คนอื่นได้รับอนุญาต
แทน หรือขอในนามของตนเพื่อเอาสิทธิ์ไปขายต่ออีกทีหรือเอาส่วนลดหรือสินบนจาก
ผู้ทำป่าไม้จริง ๆ ทางที่รัฐบาลถือป้องกันก็ต้องอาศัยความซื่อตรงของเจ้าหน้าที่ไม่
พูกจากนายหน้าและทำการโดยเปิดเผย

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๑ - ๑๓๒.

๒. พวกที่ลงทุนให้ทำป่าไม้ คือ บริษัทฝรั่งที่ทำป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ แต่รัฐบาลก็หาทางป้องกันโดยมีข้อจำกัดกว่า ถ้าผู้ขอรับอนุญาตทำป่าไม้ไปทำสัญญากับผู้หนึ่งผู้ใดโดยรัฐบาลมิได้อนุญาตให้ทำ จะเอาอำนาจในสัญญานั้นมาใช้เกี่ยวกับป่าไม้ไม่ได้ ดังนั้นการทรงเงินแก่ผู้ขอสัมปทานทำป่าไม้จึงนับว่าเป็นการเสี่ยงพอสมควร

๓. พวกที่มีอำนาจ ได้แก่ พวกขุนและกงสุลต่างประเทศ ซึ่งคอยรักษาผลประโยชน์ของบุคคลหรือบริษัทชาติของตนที่ทำป่าไม้ ถ้ามีโอกาสก็จะว่ากล่าวหรือขอร้องต่อรัฐบาลเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชาติของเขา บางครั้งพวกนี้ทำให้เรื่องเล็กน้อยกลายเป็นเรื่องการเมืองไป วิธีแก้ข้อนี้ก็ คือ ด้วยวิธีใดให้ทูตหรือกงสุลมาว่ากล่าวกิจธุระของตน ทางกระทรวงการต่างประเทศก็ทำให้ความทางราชการ ถ้าบริษัทใดมาติดต่อกับกรมป่าไม้ก็ให้ทำเป็นการสะดวกและดำเนินงานให้รวดเร็วกว่า โดยที่รัฐบาลก็ต้องท่วงว่ความยุติธรรมเสมอหน้ากัน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าควรมีการปรับปรุงระเบียบวิธีการขอสัมปทานทำป่าไม้เสียใหม่ เพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะเรื่องเสนาบดีกระทรวงที่เป็นเจ้าสังกัดของกรมป่าไม้ไม่ควรผูกมั่งคั่งตัวเองก่อนได้รับอนุมัติจากรัฐบาล ทั้งนี้เพราะเกิดปัญหาขึ้นว่าเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรธิการ แจงให้บริษัททำป่าไม้ทราบว่าคุณขอซื้อใจของบริษัทจะไถ่หรือมีไถ่ก่อนที่จะได้รับอนุมัติจากรัฐบาล เป็นต้น นอกจากนั้น พระองค์ยังทรงห้ามไม่ให้ถวายฎีกาโดยตรงต่อพระองค์ เพราะเรื่องป่าไม้เป็นเรื่องสำคัญ ต้องมีผู้ควบคุมและร่วมกันรับผิดชอบหลายฝ่าย^๒

^๑ กจช. ร.๕ - ๗ กษ.๕.๑/๓, เรื่องเดียวกัน, บันทึกความเห็นเรื่องระเบียบการอนุญาตป่าไม้.

^๒ กจช. ร.๕ - ๗ กษ.๕.๑/๓, เรื่องบริษัทบอร์เนียวทำป่าไม้ตำบล ต่าง ๆ, (๑๑ ตุลาคม ๒๔๕๕ - ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๗๒).

ดังนั้น กรมพระกำแพงราชานุภาพจึงทรงเห็นควรให้กรมป่าไม้ไ้ระเบียบว่าด้วยการ
อนุญาตให้ทำป่าไม้ใหม่ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ เพื่อเป็นไปตามพระบรมราชโองบายของ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังต่อไปนี้คือ

๑. การขออนุญาตทำป่าไม้หรือขอให้รัฐบาลลดหย่อนผ่อนผันในเรื่องการ
ทำป่าไม้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ทูลเกล้าถวายหรือเป็นเรื่องราวเสนอต่อเสนาบดีเจ้า
กระทรวงหรือเป็นเรื่องเป็นราวเสนอต่อกรมป่าไม้ก็ตาม ควรส่งไปให้อธิบดีกรมป่าไม้
พิจารณา ก่อน สำหรับผู้ทูลขอพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตทำป่าไม้ไม่ควรผู้ทูล
ทูลเกล้าถวายเมื่อเป็นการอุทธรณ์ คำสั่งของเสนาบดีเจ้ากระทรวงแต่จะห้าม
มิให้ถวายก็จะไปขัดกับสิทธิที่ถือว่าใคร ๆ ย่อมถวายฎีกาได้ เพราะฉะนั้นจึงกำหนดว่า
ฎีกาที่ถวายข้ามเจ้ากระทรวงรัฐบาลจะไม่รับพิจารณา

๒. เมื่ออธิบดีกรมป่าไม้พิจารณาเรียบร้อยแล้วนำเสนอสืบเสนาบดีเจ้า
กระทรวงเพื่อพิจารณาปรึกษากันอีกชั้นหนึ่ง เมื่อตกลงกันประการใด ถ้าอยู่ในอำนาจ
ของเสนาบดีที่จะสั่งการได้ก็ปฏิบัติได้ตามปกติ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ต้องขอพระราชทาน
พระบรมราชาอนุญาตก็ให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลในเรื่องรายนั้น พร้อมกับเสนอความ
เห็นของเสนาบดีและอธิบดีกรมป่าไม้ไปพร้อมกันถือว่าเมื่อนำเรื่องขึ้นทูลเกล้าถวาย
จะทรงพระราชวินิจฉัยได้สะดวกขึ้น

๓. พระบรมราชาอนุญาตในการที่จะพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตหรือ
ไม้นั้นจะไปรื้อคดีไปทีละเรื่อง หรือไปรื้อคดีเอาเรื่องออกปรึกษาในอภิรัฐมนตรีสภา
ก่อนก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควรแก่รูปเรื่องที่ขอพระราชทาน
พระบรมราชาอนุญาต